Выходзіць з 20 снежня 1945 года

НАСТАЎНІЦКАЯ газета

ВЫДАННЕ АСВЕТНІКАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

№ 60 (5391)
Чацвер, 23 мая 2002 года

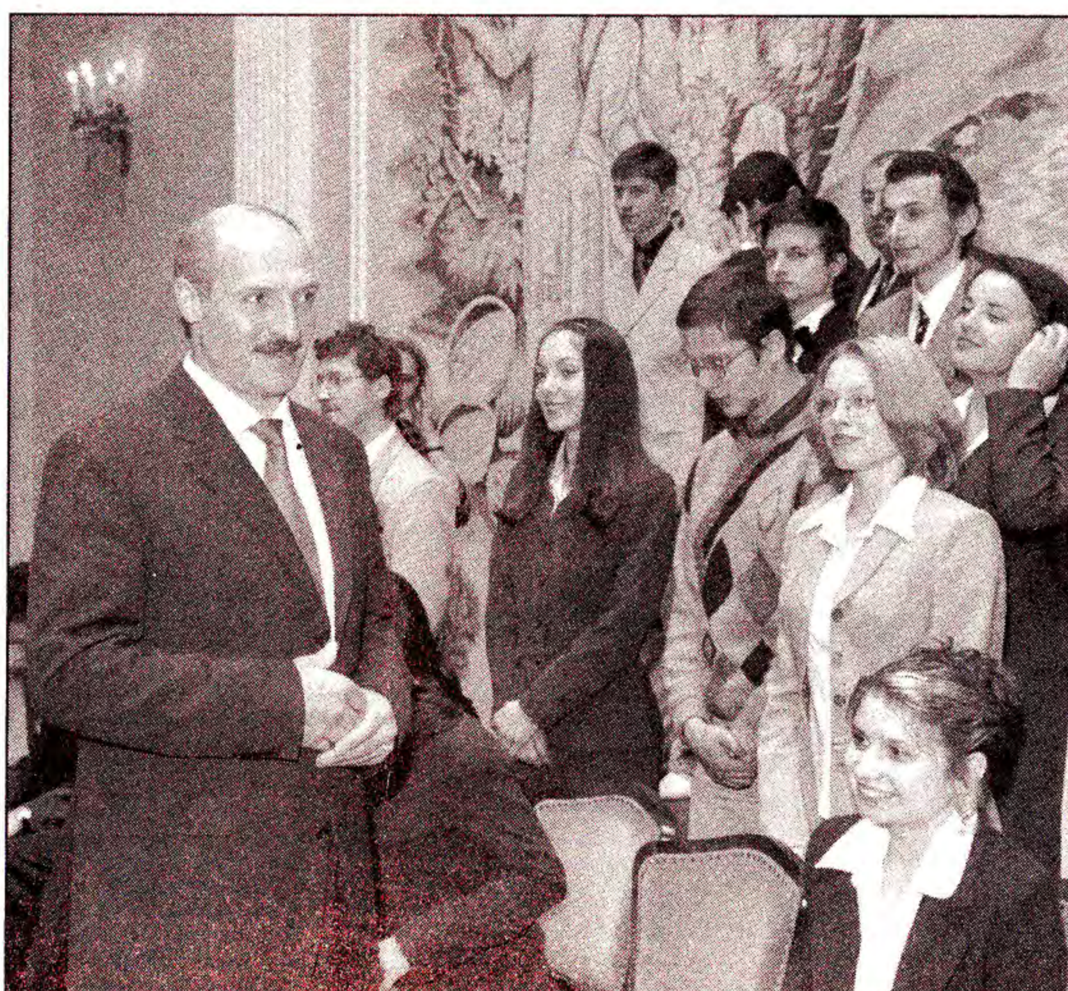
Прэзідэнт сустрэўся з пераможцамі міжнародных алімпіяд

21 мая Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь Аляксандр Лукашэнка сустрэўся з вучнямі — пераможцамі і прызёрамі міжнародных алімпіяд 2001 года, лаўрэатамі спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па сацыяльнай падтрымцы адораных вучняў і студэнтаў.

НА ЗДЫМКАХ: Аляксандр Лукашэнка ўручае пасведчанне і нагрудны знак лаўрэата спецыяльнага фонду Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь па сацыяльнай падтрымцы адораных вучняў і студэнтаў студэнтцы І курса біяфака БДУ Святлане Марозавай; падчас сустрэчы.

Фота Мікалая ПЯТРОВА, БЕЛТА.

Харчаванне школьнікаў

Спадзеў на поспех

Штогод (звычайна вясною) у Мінску ладзіцца гарадскі конкурс на лепшую школьную сталовую. Сёлета гонар прадстаўляць Кастрычніцкі раён сталіцы выпаў сярэдняй школе № 97.

За чвэрць стагоддзя (у верасні школе спаўняецца 25 гадоў) адбылося шмат змен. За гэты час у школьнай сталоўцы апрабіраваліся розныя формы арганізацыі харчавання школьнікаў.

Сёння пры сталовай задзейнічана кафэ "Космас". Яно вабіць вучняў сваім інтэр'ерам, сучасным абсталяваннем. А галоўнае – асартыментам фірменных страў. Іх аздабляе кактэйль "Зоркавы".

У нашай школе культура харчавання з'яўляецца важнай часткай комплексна-мэтавай праграмы "Школа № 97 – школа здароўя".

У дзень, калі нас наведалі прадстаўнікі журы-агляду, тут быў зладжаны аўтаномны конкурс страў, які падрыхтавалі вучні. Яны імкнуліся здзівіць гасцей. І, трэба сказаць, дамагаліся гэтага. Акрамя "касмічных" страў яны прапанавалі гасцям і іх рэцэпты. Дырэктар школы Ларыса Сяргееўна Бусел і яе наméснікі А.В.Бясчотнава і В.П.Бандарынава расказалі журы пра падрабязнасці арганізацыі сталавання школьнікаў. Яны паведамілі, што гарачым харчаваннем ахоплена больш за 90 працэнтаў вучнёўскага калектыву.

Зразумела, не абышлося і без дэгустацыі страў, на якую гасцей запрасіла загадчыца раённага камбіната школьнага харчавання І.А.Ангерчык.

Прыдзірлівае журы засталося вельмі задаволеным, станоўча адзначыла працу персаналу сталовай, і найперш – Валянціны Уладзіміраўны Аўсіевіч.

Пэўны ўклад у арганізацыю школьнага сталавання, асабліва ў плане матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння, робяць спонсары, у прыватнасці завод "Керамін".

У хуткім часе вынікі агляду-конкурсу будуць падведзены. Маем надзею, што кафэ-сталовая школы № 97 будзе адзначана.

Ганна ПУШКАРЭВІЧ, настаўніца.

Міжнародныя кантакты

Доўга будзе Бургундыя сніцца...

Гады тры таму назад, на вакзале, за якую гадзіну да адпраўлення цягніка на Парыж, давялося мне браць інтэрв'ю у французскіх школьнікаў і іх настаўнікаў, якія гасцявалі ў Мінску, дакладней - у вучняў сярэдняй школы № 148 сталіцы.

Дапамагалі мне, асісціравалі, як запраўскія перакладчыкі, вучні-старшакласнікі 148-й.

Памятаю, мяне падсвядома пранізала адчуванне: вось ён у наяўнасці, плён якасці адукацыі, пра якую шмат гаворкі. Як у прэсе, так і на пасяджэннях розных рангаў.

А вось выкладчыкі 148-й змаглі паставіць справу так, што старшакласнікі (няхай пакуль на побытавым узроўні) здольныя перамаўляцца з франкамоўнымі раўналеткамі з замежжа. Ды, мяркую, не разгубяцца на вуліцы, у магазіне, на вакзале...

Знак якасці адукацыі, характэрны для школы, засведчыла, абмоўлюся, своеасаблівая прэс-канферэнцыя-справаздача, якую зладзілі вучні: яны на тым тыдні вярнуліся з Францыі, з правінцыі Бургундыя - горада Невера.

19 школьнікаў з настаўніцамі Тамарай Пятроўнай Кірык (кіраўнік дэлегацыі) і Ірынай Паўлаўнай Трахачовай гасцявалі ў сваіх французскіх сяброў - ліцэі Ален Каля.

Адмысловую канферэнцыю распачала Тамара Пятроўна расчулым аповедам пра падарожжа. Зразумела, яе перапаўнялі эмоцыі, хваляванне, пачуццё гонару за сваіх выхаванцаў, якія паказалі французскім аднагодкам, іх педагогам належныя адукацыйны ўзровень, выхаванне, сапраўдны беларускі характар - уласцівыя нашай нацыі талерантнасць, спагаду, памяркоўнасць, тактоўнасць.

Падарожжа прадэманстравала выключную еднасць вучняў, згуртаванасць. Мужчынская палова дэлегацыі — хлопчыкі — паказалі, калі хочаце, інтэлігентнасць, джэнтльменства ў адносінах да жаночай.

Васьмікласніца Вольга Літвінец была па-дзявочаму шчырай і ўзнёслай, калі расказвала пра экскурсію ў Парыж:

- Я марыла ўбачыць яго, пахадзіць па плошчах, вуліцах знакамітага горада, які на кожным кроку ўражвае архітэктурай, добразычлівымі, непасрэднымі ў паводзінах парыжанамі.

Адна справа чытаць пра Луўр і зусім іншая - пахадзіць па яго залах, адчуць подых стагоддзяў, які зыходзіў з твораў, што прыгожаць музей.

Яраслаў Куфлінскі (9"А" клас) быў паэтычна настроены, калі расказваў, што ўяўляе сабою французская правінцыя - дагледжаныя домікі, акуратнасць тэрыторыі вакол іх, густ, які спадарожнічае французам.

Нельга было не заўважыць агеньчык светлай зайздрасці ў прысутных вучняў, калі Павел Тананыкін распавядаў пра экскурсію ў горад Шарытэ на Луары. Яго ўразіла абаронная званіца. З мясцінамі Шарытэ звязаны і асобныя эпізоды легенды пра слаўную дачку французскага народа Жанну д'Арк.

Ну, а найбольш па часе затрымала ўвагу сяброў васьмікласніца Мілана Рачко. Дзяўчына зацікавіла іх расказам пра ліцэй Ален Каля, яго бібліятэку, класныя пакоі, камп'ютэры, якія з'яўляюцца неад'емнай, натуральнай часткай навучальнай установы.

А як цёпла, па-добраму, узрушана і зычліва распавядалі старэйшыя школьнікі пра поспех, які выпаў чацвёртакласніцы Анечцы Трахачовай, якая заўсёды здзіўляла ліцэістаў з Невера сваім французскім маўленнем...

Адным словам, васьмікласнікі Вольга Краснова і Павел Рэйба, дзевяцікласнік Алёша Твардоўскі без перабольшання далі мне зразумець, што ім і сябрам, якім пашчасціла наведаць Францыю, доўга будзе Бургундыя сніцца...

Дырэктар школы Галіна Вячаславаўна Манкевіч нават падзякавала шчаслівучыкам:

- Вы сваім візітам яшчэ раз даказалі, што якасць адукацыі - гэта праява прыкметная.

Уладзімір НОВІК.

Вы ніколі не зможаце стварыць мудрацоў, калі будзеце забіваць у дзецях гарэзаў.

Ж.-Ж.Русо.

Зрабіць рэальнасцю дыялог культур

У Міжнародным гуманітарным інстытуце Белдзяржуніверсітэта адкрыўся Тэхналагічны цэнтр ОРТ - старэйшай і буйнейшай у свеце ня-ўрадавай, нерэлігійнай і некамерцыйнай адукацыйнай арганізацыі.

Першапачатковая рускамоўная абрэвіятура ОРТ (Общество ремесленного труда) захавалася на працягу больш як стагоддзя, хоць цяпер расшыфроўваецца інакш – як Organisation for Educational Resources and Technology Training ("Адукацыйныя рэсурсы і тэхналагічны трэнінг").

Увогуле гісторыя ОРТа вельмі доўгая і цікавая. Заснаваны ён быў у 1880 годзе ў Санкт-Пецярбурзе як Таварыства рамеснай працы для навучання яўрэйскай моладзі сельскагаспадарчаму і рамеснаму майстэрству. Да Кастрычніцкай рэвалюцыі ОРТ адкрыў свае школы больш чым у 300 расійскіх гарадах. На пачатку XX стагоддзя яго дзейнасць распаўсюдзілася і ў Еўропе. У Савецкім Саюзе ОРТ быў скасаваны і ў Расію вярнуўся толькі ў 91-м, калі ў Маскве адкрылася яго акрэдытаванае прадстаўніцтва. Сумесна з IBM ОРТ стварыў лабараторыі высокіх тэхналогій у шэрагу гарадоў Расіі, Беларусі, Украіны.

Сёння ОРТ мае вопыт працы больш чым у 70 краінах свету. Штогод у яго школах і каледжах, інстытутах і вучэбных цэнтрах навучаецца больш чвэрці мільёна чалавек, а колькасць выкладчыкаў дасягае дзесяці тысяч. У краінах СНД і Балтыі асноўнымі кірункамі дзейнасці ОРТа з'яўляюцца распрацоўка і ўкараненне зместу і метадаў выкладання тэхналогіі, а таксама выкарыстанне сучасных інфармацыйных тэхналогій у выкладанні розных дысцыплін у сярэдняй адукацыі. Акрамя гэтага, ОРТ сумесна з вядучымі універсітэтамі і грамадскімі арганізацыямі ўдзельнічае ў рэалізацыі праектаў па павышэнню кваліфікацыі настаўнікаў.

І вось ОРТ – у Міжнародным гуманітарным інстытуце БДУ...

Урачыстая цырымонія адкрыцця Тэхналагічнага цэнтра ОРТ у МГІ БДУ адбылася ў сярэдзіне траўня. Студэнтаў, выкладчыкаў і кіраўніцтва інстытута віншавалі ганаровыя госці: Міністр адукацыі Рэспублікі Беларусь Пётр Брыгадзін, першы прарэктар БДУ Алег Яноўскі, Надзвычайны і паўнамоцны Пасол Ізраіля на Беларусі Марцін Пелед-Флекс, Надзвычайны і паўнамоцны Пасол ЗША на Беларусі Майкл Козак, дырэктар Сусветнага ОРТа Роберт Зінгер, дырэктар прадстаўніцтва Сусветнага ОРТа ў СНД і краінах Балтыі Улад Лернер, а таксама спонсар праекта – вядомы амерыканскі мільярдэр і мецэнат Норман Сайдэн.

Міжнародны гуманітарны інстытут БДУ быў абраны для адкрыцця Тэхналагічнага цэнтра ОРТ зусім невыпадкова, бо ён з'яўляецца не толькі вучэбным цэнтрам, але таксама цэнтрам навуковым і культурным. Створаны тры гады назад у выніку плённага супрацоўніцтва Белдзяржуніверсітэта, Амерыканскага аб'яднанага яўрэйскага размеркавальнага камітэта ДЖОЙНТ, універсітэтаў і грамадскіх арганізацый ЗША, Ізраіля, Расіі і іншых краін, МГІ імкнецца зрабіць рэальнасцю ўзаемадзеянне культурна-гістарычных традыцый еўрапейскай і іўдзейскай цывілізацый. Інстытут запаўняе той істотны прабел у айчыннай сістэме вышэйшай адукацыі, які звязаны з асэнсаваннем вопыту яўрэйскай культуры, гісторыі і іншых сфер іўдаікі, і ўвогуле імкнецца стварыць прастору для дыялога культур і розных нацыянальных традыцый. А гэта вельмі актуальна для поліэтнічнай сацыяльна-культурнай сітуацыі Беларусі.

Іна НІКІЦЕНКА.

Настаўнікі-"пачаткоўцы" будуць працаўладкаванымі

Па стану на 21 мая 40 працэнтаў педагогаў Ліды атрымалі зарплату за красавік. Як паведаміў загадчык гарадскога аддзела адукацыі Віктар Івановіч Русак, да канца месяца выплаты павінны быць зроблены ў поўным аб'ёме. Пытанне з адпускнымі застаецца адкрытым - яно будзе вырашацца на абласным узроўні.

У горадзе актыўна прапрацоўваецца магчымасць пазабюджэтнай дзейнасці ўстаноў адукацыі. Напрыклад, у Цэнтры развіцця дзіцяці пры дзіцячым садзе № 15 аказваюцца такія паслугі, як заняткі па харэаграфіі, па замежнай мове і інш. 31 верасня наступнага навучальнага года платныя адукацыйныя паслугі будуць аказвацца ў школах. Ці не акажуцца яны непасільным цяжарам для большасці бацькоў? Па словах Віктара Іванавіча, 30 працэнтаў бацькоў згодныя з тым, каб частку сямейнага бюджэту патраціць на рознабаковае развіццё свайго дзіцяці, таму што з цягам часу гэтыя сродкі абавязкова акупяцца.

Зараз у гарадскім аддзеле адукацыі абмяркоўваецца пытанне, як уладкаваць настаўнікаў пачатковых класаў, якія ў сувязі з дэмаграфічнымі праблемамі застаюцца без работы. Гэтая праблема стаяла і летась, але працу ніхто не страціў. Настаўнікі пачатковых класаў будуць выкладаць фізічную культуру (многія маюць адпаведную кваліфікацыю), працаваць у групах прадоўжанага дня, педагогамі-арганізатарамі. Некаторыя з іх праходзяць перападрыхтоўку. А ўвогуле ў апошнія гады на замену маладых настаўніц на час знаходжання ў адпачынках па догляду дзіцяці да дасягнення ім узросту трох гадоў імкнуліся прымаць пенсіянераў, а не новых супрацоўнікаў. Гэта дапамагло пазбегнуць масавых скарачэнняў.

Ала ШАЎЦОВА.

Семінары

З любоўю да роднай мовы

У сярэдняй школе № 12 Жлобіна адбыўся семінар настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры Жлобінскага раёна.

Адкрыла семінар метадыст раённага аддзела адукацыі Святлана Пятроўна Дашкоўская, якая паведаміла пра мэты мерапрыемства: праблемнае навучанне, маральна-ідэйнае і эстэтычнае выхаванне, абуджэнне любові да беларускай мовы. Інфармацыю пра выкарыстанне настаўнікамі сярэдняй школы № 12 новых педагагічных тэхналогій, а менавіта пра арганізацыю праблемнага навучання і выкарыстанне французскай педагагічнай майстэрні, прывяла прысутным кіраўнік метадычнага аб'яднання настаўніцкай славеснасці сярэдняй школы № 12 Алена Мікалаеўна Табала. Удзельнікі семінара азнаёміліся і з распрацоўкамі настаўнікаў школы-гаспадыні, якія былі сабраны на выстаўцы творчых дасягненняў.

А затым увазе гасцей сярэдняй школы былі прадстаўлены фрагменты васьмі ўрокаў на любы густ: менавіта восем настаўнікаў выкладаюць родную мову і літаратуру ў гэтай навучальнай установе.

Пра сваю работу па праблемнаму навучанню на прыкладзе творчасці Сяргея Грахоўскага расказала настаўніца Жанна Леанідаўна Малыхіна. Яе выхаванцы выразна чыталі лірыку гэтага паэта, умела аналізавалі вершы, актыўна ўдзельнічалі ў абмеркаванні праблем, якія закранаў у сваёй творчасці Сяргей Грахоўскі.

Другім свой урок прадстаўляў настаўнік беларускай мовы і літаратуры Уладзімір Нікіфаравіч Шугалееў. Педагог на высокім узроўні арганізаваў работу па мастацкаму асэнсаванню праблем калектывізацыі ў аповесці Васіля Быкава "Аблава". На прыкладзе гэтага твора мастацкай літаратуры настаўнік здолеў вельмі даходліва раскрыць усю супярэчлівасць духоўных шуканняў сялян, усю іх трагедыю пры абагульненні сельскай гаспадаркі. Вучні пасля такога ўрока сталі яшчэ лепш разумець гісторыю – гэта было відаць па іх змястоўных адказах на самыя складаныя пытанні.

Настаўніца Святлана Васільеўна Дымава паказала ўдзельнікам семінара сваё непаўторнае бачанне сэнсу паэзіі ў жыцці чалавека, заклікаючы сваіх вучняў больш глыбока разумець слова, адчуваць усё багацце яго адценняў.

А на ўроку настаўніцы Людмілы Сцяпанаўны Літвінавай вучні самі сталі на нейкі час пісьменнікамі, зразумеўшы, наколькі цяжкая гэтая праца, якая патрабуе не толькі добрага ведання мовы, але і разумовага напружання, палёту фантазіі і жадання ўнесці свой уклад у літаратурную скарбонку Беларусі.

Пра моц сказанага слова, чысціню вымаўлення, правільнае выкарыстанне лексікі гаварыла на сваім уроку педагог Наталля Іванаўна Купрацэвіч. І зноў жа, у чарговы раз, з вуснаў вучняў гучала багатая літаратурная мова, яны ўмела карысталіся ўстойлівымі словазлучэннямі і вобразнымі сродкамі.

А выхаванцы Алены Леанідаўны Марушкевіч ужо на школьнай сцэне паказалі ўрывак з п'есы Янкі Купалы "Паўлінка". Апроч таго што вучні сталі добрымі артыстамі, яны вельмі таленавіта змаглі раскрыць той час, а таксама адлюстраваць побыт беларускага народа.

Работу тэатральнага гуртка ў пятым класе дэманстравала педагог Людміла Аркадзьеўна Якуш, паказаўшы прысутным некалькі яркіх сцэн са школьнага жыцця. Прычым яе вучні вельмі каларытна сыгралі свае ролі, гаворачы на прыгожай беларускай мове (і гэта ўсё пры тым, што ў сярэдняй школе № 12 навучаецца шмат дзяцей, бацькі якіх прыехалі з Расіі).

Цікавую работу па выкарыстанню французскай педагагічнай майстэрні на прыкладзе шляхоў-дарог літаратурных герояў Івана Мележа (Васіля Дзятліка і Ганны Чарнушкі) правяла кіраўнік метадычнага аб'яднання настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры школы Алена Мікалаеўна Табала.

Семінар настаўнікаў беларускай мовы і літаратуры ўдаўся. Аб гэтым у адзін голас сказалі ўсе яго ўдзельнікі, бо кожны з беларусаведаў, хто працуе ў сярэдняй школе № 12, паказаў, на што ён здольны.

Аляксандр ІВАНЬКОЎ.

Цана пяцідзёнкі: якой яна будзе, вызначыць якасць атрыманай адукацыі

Сто дзевяноста шостая агульнаадукацыйная мінская школа - ужо даволі вопытная ў эксперыментах. Яна мае свой пункт погляду на эксперымент увогуле і на асобныя нюансы. Яе дырэктар Зоя Георгіеўна Шыбко яшчэ на другім з'ездзе настаўнікаў нашай краіны сказала: "Мой любімы эксперымент - "Апрабацыя мадэлі агульнаадукацыйнай сярэдняй школы з 12-гадовым навучаннем", бо настаўнік - упершыню не проста выканаўца, а аналітык, навуковец, які аналізуе падручнікі, дае ім экспертную ацэнку. Настаўнік стаў удзельнікам дыягностыкі і параўнальнай ацэнкі навучанасці і асобаснага росту вучняў у эксперыментальных і кантрольных класах, карэкціроўкі зместу вучэбна-метадычных комплексаў, праверкі, аналізу і карэкціроўкі абноўленага зместу". Сёння мадэль 12-гадовага навучання - любімы эксперымент не толькі Зоі Георгіеўны а, напэўна, яшчэ васемнаццаці дырэктараў эксперыментальных пляцовак. Тым не менш гутарка з вопытнай і ўлюбёнай у сваю школу дырэктаркай атрымалася, як гаворыцца, злабадзённая.

- Зоя Георгіеўна, на вашай школе вісіць шыльда: "Школа з эксперыментальным дыферэнцыраваным навучаннем"...

- Школа была адкрыта ў 1990 годзе і ўжо тады называлася эксперыментальнай з дыферэнцыраваным навучаннем, хоць азначэнне "эксперыментальная" не зусім адпавядала рэчаіснасці. Эксперыментальнай яна стала пазней, праз пару гадоў. Спачатку мы адкрылі толькі профільныя класы - фізіка-матэматычныя, праз тры гады яшчэ адзін профіль - хіміка-біялагічны. У 1992 годзе сталі базавай школай па апрабацыі развіццёвага навучання Эльконіна і Давыдава, потым у пачатковай школе пачалі апрабіраваць тэхналогію "Крок за крокам". А ў 1998 годзе школа стала эксперыментальнай пляцоўкай па апрабацыі новага плана і навучальных праграм агульнаадукацыйнай сярэдняй школы з 12-гадовым тэрмінам навучання, а затым, зразумела, мы пачалі эксперымент па 10-бальнай сістэме ацэнкі ведаў, а з гэтага навучальнага года ўвялі безацэначную сістэму ацэнкі ведаў у пачатковай школе.

- Наколькі якасна змяніўся змест адукацыі ў рамках гэтага эксперыменту?

- Унікальнасць нашай школы - мы з'яўляемся эксперыментальнай і кантрольнай адначасова. У нас ёсць магчымасць адсочваць вынікі эксперыменту ў сценах адной школы. На адным з пасяджэнняў у Нацыянальным інстытуце адукацыі намеснік Міністра адукацыі А.І.Жук паставіў пытанне перад навукоўцамі і эксперыментатарамі наконт чысціні адсочвання эксперыменту. Я згодна з тым, што неабходна прыдумаць, распрацаваць больш дакладныя механізмы адсочвання паспяховасці гэтага эксперыменту, бо проціпастаўленне класаў эксперыментальных з кантрольнымі, у якіх нават праграмы не зусім аднолькавыя, не дае чысціні вынікаў. У абарону зместу адукацыі ў эксперыментальных класах можна прывесці той факт, што паспяховасць у вучняў не знізілася.

У нас, напрыклад, 8 "А" - эксперыментальны, 8 "Г" - кантрольны. Тут таксама ўзнікаюць пытанні. Зараз мы пішам кантрольныя работы. Я хімік, таму гавару толькі пра хімію. Я сваім дзецям даю кантрольную, што прапанавана Нацыянальным інстытутам адукацыі, і дае кантрольную мая калега, якая працуе па звычайнай праграме і ідзе на дзве тэмы ўперад, калі я ўсё яшчэ паўтараю, адпрацоўваю. Таму, па ідэі, мае дзеці павінны напісаць лепш. Мне ўвесь час прапануюць адсочваць працу настаўніка, узровень навучанасці яго дзяцей. У нас у школе працуе сістэма ўзроўню ведаў вучняў, мы ўсё падлічылі, склалі шкалу. Гэта добра. Але я, напрыклад, працую ў класе, дзе сабраны лепшыя дзеці, а яшчэ ёсць настаўнікі, што працуюць у звычайных класах, з тымі дзецьмі, якія нікуды не трапілі, а вучацца ў "Д" класе. І што, навучанасць у нас будзе аднолькавая? Супрацьпастаўляючы гэтую навучанасць, наўрад ці можна казаць пра якасць адукацыі, якую дала рэформа. Пра якасць можна будзе гаварыць тады, калі дзеці будуць пастушаць у ВНУ.

- Дарэчы, пра ВНУ. На апошняй ступені 12-гадовай агульнаадукацыйнай школы прадугледжана стварэнне ліцэйскіх класаў. Ці вырашыць гэта праблему пераемнасці школа - ВНУ?

- Вось у гэтай пераемнасці крыюцца ўсе нашыя праблемы. Нават ліцэйскія класы пакуль не могуць даць гарантыю бацькам, што іх дзіця зможа стаць студэнтам. Без рэпетытараў пакуль не абысціся.

Бацькі страхуюцца. Наколькі валодаю сітуацыяй, у маім выпускным класе толькі два чалавекі паступілі ў медыцынскі інстытут без рэпетытарства. А ўсе астатнія? Сёння ВНУ зрабілі манаполію. Кожны універсітэт вылучае свае патрабаванні, свае заданні, таму зараз усе спадзяванні на агульнае цэнтралізаванае тэсціраванне, якое дапаможа вырашыць праблему аб'ектыўнай праверкі ведаў выпускнікоў.

У рэфармуемай школе ўсё будзе вырашацца ў старэйшым звяне, якое пакуль толькі апісана ў тэорыі. Калі толькі, што там задумана, будзе ажыццяўляцца ў рэальнасці, то ўсё будзе добра. Базавая школа стане дзесяцігадовай. А ў старэйшым звяне прадугледжана прафілізацыя (чатырохузроўневая), каб не нагружаць "непатрэбнымі" прадметамі.

- Эксперымент па апрабацыі 12-гадовага навучання пачаўся з 5-га класа. Якім чынам суадносіцца пераемнасць пачатковая школа - сярэдняе звяно?

- Галоўным крокам рэформы ў пачатковай школе з'явілася тое, што дзеці пайшлі ў школу з шасці гадоў. Але па сутнасці ніякіх вялікіх змен гэта ў змест не ўнесла. І чамусьці эксперымент па 12-гадовым навучанні пачалі адсочваць не з пачатковага класа, а з пятага. Назад ужо нічога не вернеш, таму настаўнікам пачатковых класаў трэба сачыць за тым, што вывучаецца ў пятым класе, каб была стыкоўка. Трэба падкарэкціраваць змест падручнікаў пачатковай школы, каб існавала нармальная пераемнасць. Дый увогуле рэформа сярэдняга і старэйшага звяна патрабуе карэкціроўкі зместу адукацыі ў пачатковай школе.

- Зоя Георгіеўна, пытанне наконт пяцідзёнкі. Вы ўжо маеце вопыт. На вашу думку, ці неабходны і рэальны пераход усіх школ рэспублікі на пяцідзёнку ў наступным навучальным годзе?

- Пяцідзёнка - ідэальны варыянт для дзяцей, якія ўжо вучацца ў рамках эксперыменту па 12-гадовым навучанні. У іх жа праграмай усё разлічана. Вучэбны план адпавядае пяцідзёнцы. Са звычайнай школы на сённяшні дзень рэальна ў рамках пяцідзёнкі могуць вучыцца дзеці, якія перайшлі з пачатковай школы ў сярэдняе звяно з так званага чацвёртага класа штрых. А вось так, як нам прапануецца - адным махам усё перабудаваць ды яшчэ зрабіць гэта якасна - не ў стане ніхто. Безумоўна, усе пяройдуць на пяцідзёнку. Але якая цана будзе такога пераходу? Які сэнс? Праграмай, па якой працуюць школы, усё прадугледжана - падручнікі разлічаны на пэўны перыяд. А зараз усё трэба мяняць, прычым на хаду. Усё выдатна разлічана ў рамках эксперыменту па пераходу на 12-гадовае навучанне. Мы сочым за вынікамі пяцідзёнкі ў эксперыментальных класах. У нас па суботах дзеці гэтых класаў практычна нічым не заняты, як прапануюць іншыя школы. Так зроблена спецыяльна, з мэтай больш цеснага кантакту паміж дзецьмі і іх бацькамі. Дзецям неабходны выхадны дзень, каб проста выспацца, паглядзець тэлевізар, схадзіць з бацькамі ў тэатр, кіно. Бацькі ж вельмі далёкія ад сваіх дзяцей, на жаль. І сёння, у рэшце рэшт, бацькоў трэба далучаць да выхавання асабістых дзяцей. Вы ж самі, напэўна, разумееце, што дзіця, якое расце ў сям'і, дзе ёсць любоў і павага - зусім іншае. Што могуць даць бацькі, стомленыя працай падчас працоўнага тыдня? Хай хоць у суботу паглядзяць на сваё дзіця, пагавораць з ім, паспрабуюць у чым-небудзь разам разабрацца. Да таго ж вучань павінен адпачываць ад калектыву, у якім знаходзіцца штодзень.

- У сувязі з пераходам на пяцідзёнку паўстае праблема перагрузкі - трэба ж некуды падзець суботнія ўрокі. Як гэта вырашана ў вашых эксперыментальных класах?

- З гэтым у нас усё нармальна. Перагрузкі ў нас няма. Раскладам прадугледжана пяць-шэсць урокаў у дзень. Для ілюстрацыі магу прывесці табліцу, з якой вам стане ўсё зразумела.

Клас
Кантрольны
30 г/7г школьнага кампан-та
32г/6г школьнага камп-та
33г/6г школьнага камп-та
Эксперыментальны
28г/4г шк. камп-та
28г/6г. шк.камп-та
29г/6г шк.камп-та.

- І, напэўна, самае балючае пытанне. Падручнікі.

- Нельга пра ўсе падручнікі гаварыць аднолькава. Адзін - занадта спрошчаны, другі - перанасычаны, а трэці - і нічога сабе. Сказаць, што ўсе падручнікі дрэнныя - таксама не скажаш. Калі ўвогуле, дык назіраецца тэндэнцыя да іх паляпшэння. Я ўжо гаварыла, што выкладаю хімію, таму магу сказаць пра падручнік хіміі для восьмага класа. У агульным плане ён напісаны нядрэнна, і пры ўмове, што аўтары звернуць увагу на ўказаныя намі недапрацоўкі, усё будзе нармальна. Але ж пакуль прыходзіцца працаваць без аўтарскіх удакладненняў. Думаю, любы настаўнік хіміі з гэтым пагодзіцца. Вось чаго не хапае, дык гэта канцэптуальнага напісання падручніка. Было б выдатна, калі б адна і тая група ж аўтараў пісала падручнік па прадмету, пачынаючы з самага пачатку яго вывучэння, і, адпаведна, да канца. У нас кожны падручнік мае свайго аўтара, а іншы раз і не аднаго. Потым атрымліваецца - той спрошчаны, а той перанасычаны або чаго-небудзь не хапае.

- Дзякуй за гутарку.

Вольга ДУБОЎСКАЯ.

НА ЗДЫМКУ: Зоя Георгіеўна Шыбко.

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Адзін бал — ужо поспех?!

Прадуманая сістэма праверкі і ўліку ведаў, уменняў і навыкаў - важны кампанент вучэбнай дзейнасці. Адзнака фіксуе адпаведнасць або неадпаведнасць вынікаў засваення патрабаванням вучэбнай задачы. З псіхалагічнага пункту гледжання, для асобы школьніка больш важная ацэнка (а не адзнака), бо яна фіксуе не проста факт засваення або незасваення вучэбнага матэрыялу, але і паказвае прычыны гэтага. Настаўнік не павінен перабольшваць ролю адзнак у фарміраванні ў дзяцей прыёмаў работы, а таксама маральных паводзін.

Але, на жаль, у звычайнай школе адзнака ў руках настаўніка часта ператвараецца ў спосаб заахвочвання або пакарання вучня за поспехі або няўдачы ў авалодванні вучэбным матэрыялам, падпарадкаванне або непадпарадкаванне патрабаванням педагога. Часта настаўнік дзейнічае пад уплывам стэрэатыпаў: гэты вучань добры - значыць, ён атрымлівае больш высокую адзнаку, гэты вучыцца дрэнна - больш нізкую, нават калі іх адказы былі раўнацэннымі.

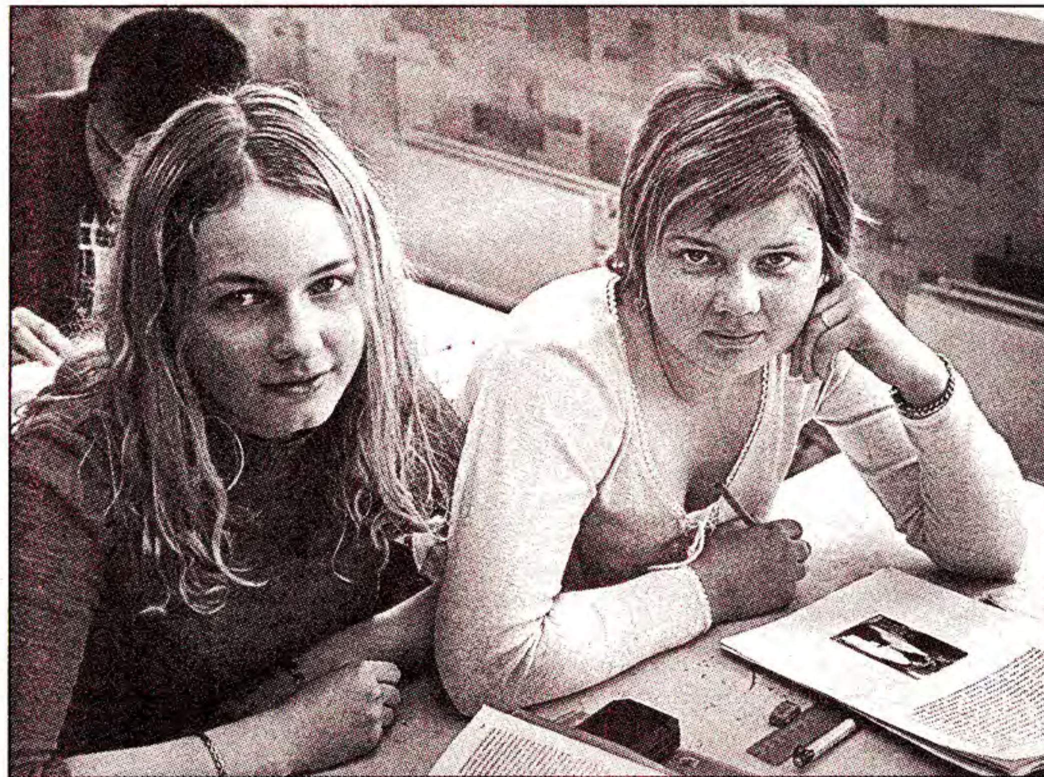
Зразумела, суб'ектыўнасць пры выстаўленні адзнак будзе праяўляцца, але настаўнік павінен ацэньваць адказ не абстрактнага вучня, а асобы, якая фарміруецца, і ведаць, як негатыўна можа паўплываць ярлык двоечніка, тупіцы і нават выдатніка (выдатнік не мае права на памылку, таму ён заўсёды ў напружанні - ад яго чакаюць толькі поспеху, ён не можа не апраўдаць спадзяванняў, ускладзеных на яго). Пастаяннае параўнанне лепшых вучняў з горшымі незалежна ад таго, ці мае яно пад сабой рэальную аснову ў выглядзе недастаткова развітых здольнасцей або дэвіянтных паводзін вядзе да разбурэння ўласнага "Я" школьнікаў, зніжае іх самаацэнку.

Настаўнік павінен добра ўсведамляць, што паняцце "здольны-няздольны вучань" уплывае на самаацэнку дзяцей, якая, фарміруючыся ў школьныя гады, потым вызначае далейшы шлях чалавека. Дзіцячыя страхі, трывожнасць, агрэсіўнасць, нават неўрозы - іх прычыны ў тым ліку і ў неадэкватнай самаацэнцы.

Пры дзесяцібальнай сістэме ацэнкі вучань, які атрымаў усяго адзін бал, але авалодаў пры гэтым базавым узроўнем ведаў, - ужо дасягнуў пэўнага поспеху.

Істотнае зніжэнне пры 10-бальнай сістэме колькасці "дрэнных" вучняў, гэта значыць тых, якія атрымліваюць "0" - не проста фармальны паказчык. З псіхалагічнага пункту гледжання, у былога двоечніка з'яўляецца магчымасць узяць рэванш за былыя няўдачы. Вучань перажывае пачуццё поспеху: цяпер ён не горшы за іншых, можа выконваць пасільныя задачы. У яго ўзнікаюць пазітыўныя эмоцыі ў дачыненні да самой вучэбнай дзейнасці, што фарміруе станоўчую матывацыю да навучання. Дзіця мае рэальную магчымасць пазбавіцца рэпутацыі слабага вучня, стаць чалавекам, дастойным павагі. Вядома, у такога дзіцяці павышаецца самаацэнка, павялічваецца пазнавальная цікавасць, што важна для самасцвярджэння і для далейшай самарэалізацыі.

10-бальная сістэма ацэнкі дазваляе ўдзяляць больш увагі і здольным, адораным вучням (у класе вучацца дзеці з розным узроўнем развіцця здольнасцей).

Пры новай сістэме ацэнкі школа не павінна імкнуцца даць вучню як мага большы аб'ём ведаў па ўсіх прадметах або адным вучням даваць меншы, а другім большы аб'ём. Неабходна, прапануючы вучням аднолькавы аб'ём матэрыялу, арыентаваць іх на розныя ўзроўні патрабаванняў да яго засваення.

Пераход на новую сістэму ацэнкі вучняў - гэта вельмі важны перыяд з пункту гледжання яго патэнцыяльных магчымасцей і небяспекі ў навучанні школьнікаў. Таму галоўная задача псіхолага-педагагічнага суправаджэння - стварэнне ўмоў для эфектыўнага прыстасавання да новай сітуацыі і дапамогі школьнікам, якія адчуваюць цяжкасці ў выпрацоўцы адпаведнага стылю паводзін і ўзаемін.

Псіхалагічная служба сярэдняй школы №196 паспрабавала вывучыць уплыў новай сістэмы ацэнкі ведаў, уменняў і навыкаў на эмацыянальны стан вучняў. Для гэтага было праведзена выбарачнае анкетаванне школьнікаў.

На пытанне "Ці падабаецца табе новая сістэма ацэнкі?" 67 працэнтаў апытаных вучняў адказалі станоўча, 16 працэнтаў адказалі "не ведаю", 17 працэнтаў адказалі "не". Станоўчыя адказы, як правіла, давалі сярэднія і слабыя вучні, адмоўныя - моцныя. Школьнікам не падабаецца, што настаўнікі часам ставяць нуль за паводзіны, не заўсёды аб'ектыўна, на іх думку, ставіцца адзнака за раўнацэнныя адказы розным вучням.

Адказы на пытанне "Ці разумееш ты, за што менавіта табе выстаўляюць тую або іншую адзнаку?" сведчаць пра тое, што не заўсёды вучні ведаюць, за што ім ставіцца тая або іншая адзнака. Але такіх адказаў нямнога (15 працэнтаў ад агульнай колькасці). Большая частка вучняў усё ж дакладна ведае, за што ім ставіцца тая або іншая адзнака.

Радуе і тое, што ў многіх вучняў пасля пераходу школы на новую сістэму ацэнкі з'яўляецца жаданне пачытаць дадатковую літаратуру, каб атрымаць больш высокі бал. Школьнікі сталі ўдзяляць больш увагі падрыхтоўцы дамашняга задання. Вучні ўсведамляюць і тое, што пераход на 10-бальную сістэму дазваляе больш дакладна ацэньваць іх веды і ўменні, хаця такая ацэнка не заўсёды іх задавальняе. Гэтыя цяжкасці, як правіла, узнікаюць з так званымі "здольнымі" вучнямі. Менавіта гэтыя дзеці, прывыкнуўшы, што іх веды раней заўсёды ацэньваліся пяцёркай - самай высокай адзнакай па 5-бальнай сістэме, - па-ранейшаму імкнуцца атрымліваць толькі адзнакі "9" і "10", лічачы, што гэты высокі ўзровень і ёсць іх рэальны ўзровень. Паступова яны павінны ўсвядоміць, што быць на творчым узроўні пры авалодванні ўсімі вучэбнымі прадметамі дастаткова цяжка, бо ў кожнага школьніка ёсць свая сістэма прыярытэтаў.

Людміла БАРЫСЕНКА, псіхолаг сярэдняй школы №196 Мінска.
Фота Юрыя БОНДАРАВА.

"У падручніку па гісторыі Беларусі няма патрыятычнай канцэпцыі"

Эксперымент па апрабацыі 12-гадовай мадэлі навучання ў школе ідзе ўжо каторы год. Факт усім вядомы. Вядуцца назіранні, падводзяцца вынікі па ўсіх відах навучальнай дзейнасці. Нешта стабілізуецца (знікаюць перагрузкі, павышаецца якасць адукацыі), а штосьці дасюль застаецца спрэчным. Вось гэтае "штосьці" непасрэдна датычыцца эксперыментальных падручнікаў, вакол якіх апошнім часам адбываюцца гарачыя дыскусіі. Адносіны настаўнікаў да гэтых падручнікаў таксама спрэчныя, бо навучальныя дапаможнікі часцяком маюць шмат недахопаў.

Але тым не менш ёсць і выданні, якія цалкам адпавядаюць патрабаванням, што і пацвярджае ***настаўніца гісторыі, рускай мовы і літаратуры сярэдняй школы № 196 сталіцы Любоў Мікалаеўна Булыгіна***:

- Падручнікі па рускай мове ў эксперыментальных класах, канешне, не параўнаеш з падручнікамі звычайных класаў. Эксперыментальныя падручнікі - прарыў, вельмі добрая падборка практыкаванняў і дыдактычнага матэрыялу. Вельмі шмат схем і табліц. Я задаволена. А ў базавай школе - дрэнны падручнік, там шмат памылак.

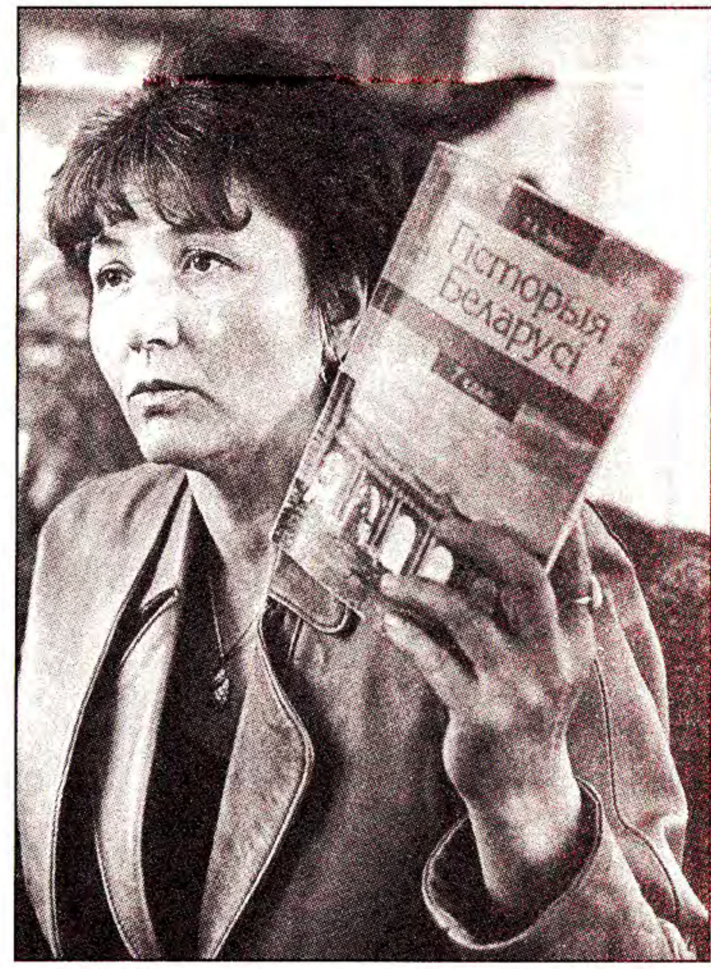
Літаратура. Па літаратуры для эксперыментальных класаў выйшла хрэстаматыя. У прынцыпе, даволі нядрэнная, добрая падборка мастацкіх твораў. Але ўсё ж лепш было б, каб выйшаў падручнік.

Што датычыцца гісторыі, дык эксперыментальны падручнік для сёмага класа нікуды не варты. Гэта проста ксеракопія падручніка па гісторыі базавай школы. І ўвогуле, я лічу, што ў падручніку па гісторыі нашай краіны няма патрыятычнай канцэпцыі, таму ў дзяцей у выніку па беларускай гісторыі вельмі ўрывачныя веды. Такое адчуванне, што ў нас няма чым ганарыцца. Ужо не гавару, што ў кнізе няма схем, але самае галоўнае - адсутнічае канцэпцыя падручніка. Чаму палякі ганарацца мінуўшчынай і шануюць сваю гісторыю? У выданні няма ілюстрацыйнага матэрыялу, які б мог цікава дапоўніць голыя тэксты. Ведаеце, у падручніку нават няма талковага тлумачэння, што такое Рэч Паспалітая! Шмат параграфаў, для дзяцей зусім недаступных. Вучні прыходзяць на ўрок і скардзяцца, што нічога не разумеюць. Пачынаем самастойна дакопвацца да сутнасці, становіцца цікава, а як толькі заглянеш у кніжку - уся ахвота прападае (чытаць немагчыма). Такое ўражанне, што падручнік складалі людзі, якія не арыентаваліся на ўзроставыя асаблівасці дзяцей і якіх гісторыя Беларусі зусім не прываблівае. Ёсць такі аўтар, прозвішча якога Кушалеў, у яго выдатныя падручнікі па гісторыі сусвету. Вось такіх бы Кушалевых - у гісторыю Беларусі. А то атрымалася чорная копія былога падручніка - карт няма, ілюстрацый таксама. Толькі скарацілі матэрыял, нават у рукі страшна ўзяць. Гісторыя - гэта ж той прадмет, які ў першую чаргу працуе на дзяржаву, таму дзяржава і павінна клапаціцца пра добрыя навучальныя сродкі. Нават Прэзідэнт забракаваў падручнікі па гісторыі. У падручніках неабходна адраджаць гісторыю Беларусі. У сусветнай гісторыі зноў-такі тая ж Рэч Паспалітая ідзе як частка Польшчы, але ў яе склад уваходзілі даволі самастойныя беларуска-літоўскія тэрытарыяльныя адзінкі, хоць палякі гэтага прызнаваць не хочуць. У падручніках па рускай гісторыі таксама не знойдзеш звестак па Вялікае княства Літоўскае і Рэч Паспалітую. Я сама з Расіі, шмат працавала там, потым прыехала на Беларусь, пачала вывучаць яе гісторыю. Гэта - выдатная гісторыя, і славянскі свет пачынаецца менавіта тут. Падручнік, на жаль, не з'яўляецца дапаможнікам для дзіцяці, а наадварот - выхоўвае нелюбоў да прадмета, таму ўсё кладзецца на плечы настаўніка, залежыць ад яго зацікаўленасці і энтузіязму.

На жаль, немнагаслоўнай аказалася ***настаўніца геаграфіі 196-й школы Тамара Паўлаўна Крываносава***:

- Другі год вучні нашай школы вучацца па новых эксперыментальных падручніках геаграфіі. "Пачатковы курс геаграфіі", які раней засвойваўся на працягу аднаго года, цяпер прадстаўлены аўтарамі ў шостым і сёмым класе. Гэта дало магчымасць панізіць нагрузку пры вывучэнні тэм і якасна павысіць іх засваенне. Невялікія па аб'ёму параграфы, выдзяленне асноўнага і дапаможнага матэрыялу ў падручніку шостага класа, практычныя работы - усё гэта дазваляе больш увагі ўдзяляць вывучэнню кожнага раздзела праграмы.

Зменшыўся аб'ём паняццяў і азначэнняў для запамінання, з'явілася больш часу на замацаванне, паглыбленне і паўтарэнне. Калі параўноўваць кантрольныя і эксперыментальныя класы, дык можна заўважыць, наколькі лягчэй і прадуктыўней ідзе працэс засваення ў вучняў эксперыментальных класаў.

Сваімі ўражаннямі наконт эксперыментальнага падручніка па фізіцы для восьмага класа падзялілася ***настаўніца фізікі Алена Васільеўна Гутнік***:

- Змест яго адпавядае прапанаванай праграме па 12-гадоваму навучанню. Вельмі адрозніваецца ад ранейшых. Увогуле, выкладзены даступна, але часам урывачна. Выдатна праілюстраваны, што, безумоўна, якасна дапаўняе яго змест. Што датычыцца дастатковасці заданняў, дык магу адзначыць малую колькасць вылічальных задач. У задачах няма дыферэнцыявання. На мой погляд, падручнік трэба папоўніць задачкамі. Яшчэ ў падручніку малая колькасць алгарытмаў рашэння задач. А вось афармленне - добрае...

Не задаволена падручнікам для восьмага класа ***настаўніца біялогіі Ірына Валянцінаўна Камзел***:

- Змест навучальнага матэрыялу - зусім новы, тэмы - вельмі аб'ёмныя, выкладзены вельмі цяжка для вучняў, асабліва такія, як "Кроў", "Страўнікавая сістэма", "Дыханне". Ілюстрацыі не заўсёды адпавядаюць зместу параграфа, няма заданняў, якія б дазволілі ажыццявіць дыферэнцыяванне, вельмі мала схем, апорных сігналаў, а вось з афармленнем умоўных абазначэнняў, сімвалаў, даведачнага матэрыялу не падвялі.

Эксперыментальны падручнік па матэматыцы для восьмага класа больш-менш адпавядае патрабаванням настаўнікаў. ***Выкладчыца матэматыкі Валянціна Мікалаеўна Неліповіч гаворыць***:

- Змест падручніка па матэматыцы адпавядае праграме, у ім шмат развіццёвага матэрыялу, пададзены ён быццам бы і даступна, але пры гэтым патрабуе добрай падрыхтоўкі вучня. У кнізе недастатковая колькасць ілюстрацый. Было б добра, калі б заданняў было больш, і выдатна, калі б прыкладаўся дыдактычны матэрыял. У падручніку аўтары прадугледзелі схемы і алгарытмы, даведачны матэрыял.

Станоўчым з'яўляецца той факт, што ў рамках эксперыменту з'явіўся падручнік па мастацтве, хоць змест яго і патрабуе пэўнай карэкціроўкі.

Штосьці ўжо можна падсумаваць. Асноўная праблема эксперыментальных падручнікаў - вялікая колькасць аўтараў і адсутнасць агульнай канцэпцыі. Увесь час штосьці перапісваецца і ўдакладняецца. У рамках эксперыменту гэта нармальна, да таго ж - у спрэчцы і нараджаецца ісціна.

Вольга ДУБОЎСКАЯ.

НА ЗДЫМКУ: Любоў Мікалаеўна Булыгіна з самай спрэчнай "Гісторыяй Беларусі".

Фота Юрыя БОНДАРАВА.

Табар кіруе ў школу

Адным з актуальных аспектаў сучаснага адукацыйнага працэсу з'яўляюцца пытанні функцыянавання школ нацыянальных меншасцей. Сёння, калі права прадстаўніка кожнай нацыі набываць адукацыю на сваёй роднай мове заканадаўча замацавана практычна ва ўсіх краінах цывілізаванага свету, стварэнне такіх школ ідзе досыць шпарка. Галоўнай праблемай існавання гэтых навучальных устаноў з'яўляецца іх адаптацыя да агульнанацыянальнай адукацыйнай сістэмы, інтэграцыя ў дзяржаве і грамадстве ў цэлым. Прыклад класа, створанага ў прыгарадзе расійскага Бранска, пра які расказала "Комсомольская правда", цікавы найперш тым, што вучацца тут цыганы, якія вельмі моцна трымаюцца сваіх традыцый і, як правіла, не жадаюць прымаць агульнадзяржаўных правіл і норм.

У першым цыганскім класе разам вучацца і сямігадовыя дзеці, і семнаццацігадовыя падлеткі, амаль ужо дарослыя людзі. Раней цыганы часцей за ўсё ўвогуле не аддавалі сваіх дзяцей у школы. Адукацыя звычайна абмяжоўвалася асновамі пісьменнасці, а замест засваення ўсялякіх дысцыплін хлопчыкаў і дзяўчынак вучылі зарабляць грошы, прычым часта далёка не самымі сумленнымі спосабамі. І ўсё ж час не стаіць на месцы. Пэўныя зрухі адбыліся і ў свядомасці цыган, таму што без ведаў сапраўды далёка не паедзеш, нават калі сядзіш вярхом на мяшку з грашыма. Вось цыганяты і селі за парты. Іх прывялі ў школы самі таты-мамы са словамі: няхай і нашы дзеці вывучацца на інжынераў.

Сабраць у адным класе ўсю вольную брацію прыйшло ў галаву дырэктару Супанеўскай школы № 2 Аляксандру Бураўлёву. Напачатку года да яго сталі паступаць заявы ад цыган - перасяленцаў з Малдовы, якія пражываюць у гэтым пасёлку пад Бранскам, з просьбай прыняць іх дзяцей вучыцца. Але ўзнікла праблема: узрост у дзятвы вельмі розны, а ведаў ніякіх - не хадзілі ў школу яны ніколі! Пачынаць трэба было з самых азоў. І ў верасні семнаццаць цыганят сталі класам кампенсуючага навучання. Дырэктар школы Аляксандр Васільевіч упэўнены: калі цыганяты адвучацца першыя тры гады, у іх зломіцца звыклы стэрэатып бадзягі, яны падцягнуцца ў навуках і ўжо дзесьці да 5 класа павінны дагнаць звычайных школьнікаў. У гэтым класе, дарэчы, дзяцей навучаюць па эксперыментальнай праграме Бабайцавай-Петэрсана. Працаваць з юнымі цыганамі ўзяліся настаўніцы Людміла Ларыёнава і Надзея Качаргіна. "Спачатку было нязвыкла: як гэта вучыць грамаце дарослага хлопца? Аднак падлеткі аказаліся звычайнымі вучнямі, з нядрэннымі паводзінамі, школьнікамі, якімі можна нармальна кіраваць", - падзялілася ўражаннямі Надзея Уладзіміраўна. Праўда, некалькіх семнаццацігадовых дзяўчат, якія наведвалі школу дзеля таго, каб сябе паказаць, у хуткім часе выдалі замуж, і да вучобы яны так і не дайшлі. А вось маладзейшыя, тыя, хто вырашыў усур'ёз заняцца набыццём ведаў, нават адклалі запланаваныя раней заручыны.

Насуперак меркаванням мясцовых плеткароў і нядобразычліўцаў, у цыганскім класе - заўсёды парадак, сур'ёзных выпадкаў парушэння дысцыпліны, а тым больш крадзяжоў, не зафіксавана. Наадварот, пазычаную рэч стараюцца вярнуць як мага хутчэй. І прагулаў без уважлівай прычыны не назіралася. А хворая сямігадовая Золушка Тайко нават упрасіла маці адпусціць яе на заняткі з высокай тэмпературай - у школе цікава!

Юныя цыганскія какеткі прыходзяць на ўрокі ў пацерках ды з залатымі пярсцёнкамі. А вось свае стракатыя нацыянальныя касцюмы ім давялося зняць. Прынамсі, да ўрокаў музыкі. Дарэчы, музыка разам з выяўленчым мастацтвам і матэматыкай - самыя любімыя дысцыпліны цыганскіх школьнікаў. І, нягледзячы на тое, што першакласнікам балы за паспяховасць пакуль не прызначаны, дзеці ўвесь час просяць ставіць адзнакі. Надзея Уладзіміраўна "пяцёрак" не шкадуе - гэты стымул з'яўляецца дастаткова дзейсным. Асаблівай стараннасцю выдзяляецца адзін з лепшых вучняў класа - дванаццацігадовы Бруслі Маркоўскі, якога бацькі назвалі ў гонар знакамітага кітайскага кінаакцёра Бруса Лі.

Дзеля таго каб навучыць цыганят агульнапрызнаным правілам узаемін, культуры паводзін, растлумачыць элементарныя патрабаванні да асабістага гардэроба, спецыяльна былі ўведзены дадатковыя ўрокі - развіццё маўлення і этычная граматыка. А то нават звычайны гальштук дзеці спачатку павязвалі выключна на світэр.

Дарэчы, пра гальштукі. Аўтарытэт Аляксандра Бураўлёва ў класе непахісны. З самых першых дзён вучобы ў адказ на пытанне, кім яны хочуць стаць, вучні ў адзін голас заяўляюць: "Дырэктарам школы!". Адрозніванне такога начальніка ад іншых дарослых, па меркаванні дзяцей, найперш гальштук. Вось і сталі хлопчыкі апранаць на сябе гэты прадмет мужчынскай галантарэі.

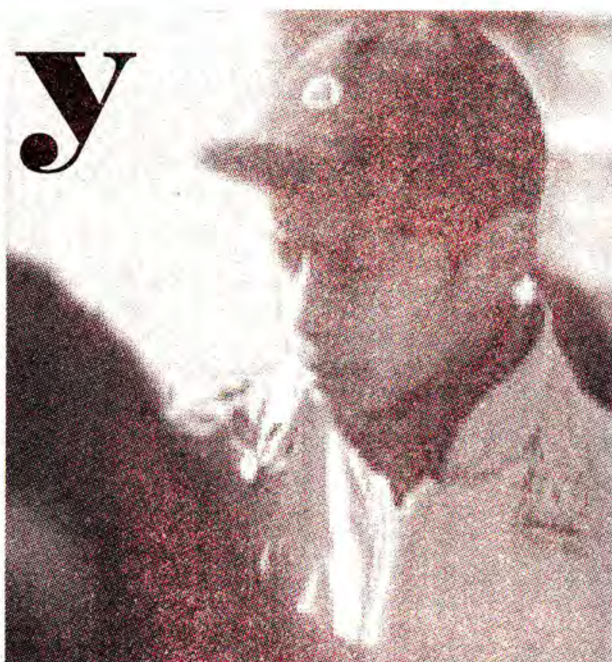
Стракаты вучнёўскі кантынгент вымагае дыферэнцыраванага падыходу да кожнага. Вось і хатнія заданні даводзіцца даваць розныя: у многіх дзяцей усе свае - неісьменныя, дапамогі ад дарослых чакаць дарэмна. Хаця бацькі вучняў - частыя госці ў школе. Яны ўсур'ёз заклапочаныя паспяховасцю сваіх нашчадкаў, пастаянна прасяць настаўнікаў быць больш строгімі і патрабавальнымі. "Яны ўпэўнены - чым больш жорсткія патрабаванні, тым больш карысці", - гаворыць Надзея Уладзіміраўна. А на першы ж бацькоўскі сход у школу прыйшоў увесь табар.

Па пытаннях нацыянальнай школы, і цыганскай у прыватнасці, журналісты звярнуліся да спецыялістаў у гэтай справе. Вось што сказаў намеснік начальніка ўпраўлення рэгіянальнай адукацыйнай палітыкі Міністэрства адукацыі Расійскай Федэрацыі Уладзімір Бацын:

- Апошнія дзесяць гадоў Мінадукацыі ўшчыльную займаецца праблемай нацыянальнай цыганскай школы. Зразумела, асноўнае пытанне тут - мова. Мы разглядзелі розныя варыянты цыганскага алфавіту, падручніка па цыганскай мове, розных падыходаў да стварэння такога падручніка. Але ўся праблема ў тым, што адзінага цыганскага дыялекту, на якім бы размаўляла хаця б большасць цыган, як такога не існуе. Практычна адсутнічаюць пісьменства і само паняцце "цыганская літаратурная мова". Цыганскія гаворкі - неаднародныя. Вандроўныя плямёны ўвесь час гаварылі фактычна на розных мовах, і якую з іх прызнаць галоўнай - вельмі вялікае пытанне.

Працэс моўнага самавызначэння - працэс унутраны і доўгачасовы. Прайшоў пэўны час, перш чым рускія ў якасці сваёй асноўнай мовы, у тым ліку і літаратурнай, абралі калужска-арлоўскі дыялект. З цыганамі гэта пакуль не адбылося. Але нельга гаварыць, што цыганскія дзеці не вучацца. Іншая справа, што яны не вывучаюць сваю родную мову. Хаця, можа быць, вусна-дыялектны варыянт яе існавання ў сённяшніх умовах і з'яўляецца самым камфортным. Тым не менш дзяржава гатовая актыўна ўключыцца ў распрацоўку новых падручнікаў, як толькі цыганская грамадскасць сама вызначыцца з моўным пытаннем.

У шэрагу краін, каб стымуляваць развіццё адукацыі этнічных меншасцей, выпускнікам нацыянальных школ, асабліва ў першых гадах, прадастаўляюцца значныя льготы. У Расійскай Федэрацыі пры паступленні ў ВНУ для гэтай катэгорыі ніякіх льгот не прадугледжана. Гэта прынцыповая пазіцыя Міністэрства адукацыі. Аргументы прыкладна такія: на якой падставе ў некага з абітурыентаў, калі ён жывы-здаровы і галава на месцы, павінны быць перавагі перад усімі астатнімі паступаючымі? Толькі таму, што ён гаворыць на іншай мове, якая з'яўляецца ў яго роднай? Але ж у краіне дзяржаўная мова - руская, і яе пакуль што ніхто не адмяніў. А калі ў той школе, дзе чалавек вучыўся, па нейкай прычыне дзяржаўная мова адсутнічала альбо яе не давалі ў поўным аб'ёме, дык прэтэнзіі неабходна прад'яўляць да мясцовых органаў адукацыі. Уключна да заявы ў суд. Менавіта школа на месцы павінна забяспечыць чалавеку неабходны "пакет" ведаў для таго, каб ён мог ажыццявіць сваё права на адукацыю.

Між тым, як адзначыў Уладзімір Бацын, размовы пра льготы для нацыянальных меншасцей пры паступленні ў вышэйшыя навучальныя ўстановы ўзнікаюць з зайздроснай перыядычнасцю. Логіка прадстаўнікоў такая: вось мы, малыя і слабыя, чаму б вам, вялікім і моцным, не зрабіць нам хоць бы нязначныя паслабленне. Згадваюцца тут і правы чалавека, і міжнародныя канвенцыі...Але адказ будзе адмоўным. І сапраўды, можна ўявіць, што вы прыйшлі на прыём да такога ўрача-невука, які ў свой час здаў экзамен на "два з плюсам" і ўсё роўна быў залічаны на льготных умовах. Наўрад ці стане гэта суцяшэннем для пацыента, якога будзе лячыць такі "доктар".

Па старонках Інтэрнета

Французская адукацыя становіцца бліжэй

У Санкт-Пецярбургу хутка расчыніць дзверы прадстаўніцтва французскага дзяржаўнага агенцтва вышэйшай адукацыі EduFrance. Агенцтва адкрывае свае аддзяленні таксама ў Маскве, Ніжнім Ноўгарадзе і Самары. Галоўная мэта - інфармаванне расійскіх студэнтаў пра магчымасці навучання ў Францыі і дапамога пры афармленні дакументаў.

EduFrance аб'ядноўвае больш за 130 вышэйшых навучальных устаноў Францыі. Штогод, па словах аташэ па супрацоўніцтву ў галіне вышэйшай адукацыі пасольства Францыі ў РФ Мішэля Зігона, французскі ўрад выдзяляе расіянам каля 250 стыпендый у розных галінах: палітычных, гуманітарных навуках, медыцыне. Працягласць тэрміну стыпендый вагаецца ад 1 месяца да 1 года. Фінансуюцца таксама кароткатэрміновыя двухбаковыя абмены студэнтаў, выкладчыкаў і спецыялістаў. Усяго за год пасольства Францыі разглядае каля 500 заявак на стыпендыі. Прыярытэт аддаецца тым студэнтам альбо супрацоўнікам, ВНУ якіх маюць партнёрскія сувязі з французскімі, а таксама маладым людзям, якія маюць запрашэнні на вучобу ў Францыю.

Па словах генеральнага консула Францыі ў Санкт-Пецярбургу Аляксандра Кельчэўскага, вышэйшая адукацыя ў гэтай краіне з'яўляецца бясплатнай. Студэнты за год плацяць толькі каля 300 долараў ЗША, што па французскіх мерках з'яўляецца чыста сімвалічнай сумай. Акрамя дзяржаўных ВНУ, у Францыі існуюць і недзяржаўныя ўстановы вышэйшай адукацыі - так званыя камерцыйныя школы (Grandes ecoles). Нягледзячы на тое, што тут плата за навучанне складае ад 5 да 16 тысяч долараў ЗША ў год, паступіць сюды куды больш складана, чым у дзяржаўны універсітэт. Акрамя таго, пасля двух гадоў навучання на падрыхтоўчых курсах у такіх школах трэба вытрымаць конкурс, і толькі тады - пасля яшчэ трох гадоў навучання - можна разлічваць на дыплом аб вышэйшай адукацыі. Гэтыя дыпломы цэняцца ў Францыі і наогул Еўропе куды вышэй за дзяржаўныя, выключаючы бадай што сарбонскія.

Усяго ў Францыі налічваецца 600 вышэйшых навучальных устаноў, 90 з якіх -універсітэты. Адукацыя лічыцца прыярытэтнай галіной сацыяльнай сферы. У год на сістэму адукацыі - ад дзіцячага садка да аспірантуры - траціцца каля 25% дзяржаўнага бюджэту. "Асноўная частка сродкаў выдаткоўваецца на заработную плату выкладчыкаў", - гаворыць Аляксандр Кельчэўскі. Колькасць студэнтаў французскіх ВНУ - каля 1,2 мільёна чалавек, замежных - усяго 130 тысяч.

Паступіць у французскую ВНУ з краін СНД могуць альбо студэнты, альбо тыя выпускнікі, якія жадаюць прадоўжыць навучанне у магістратуры ці аспірантуры універсітэтаў Францыі. Адразу пасля заканчэння школы грамадзян СНД у французскую ВНУ не прымуць. Папярэдне трэба атрымаць адпаведны дыплом, які засведчыць належны ўзровень валодання французскай мовай, - DALF. У адрозненне ад аналагічнага англійскага TOEFL, якім чалавек можа карыстацца на працягу двух гадоў, французскі сертыфікат сапраўдны на працягу ўсяго жыцця.

Педагогіка супрацоўніцтва

Падчас вясенніх канікул Інфармацыйна-метадычны цэнтр Архангельска правёў Першыя гарадскія педагагічныя чытанні на тэму "Сістэма дзейнасці класнага кіраўніка як сродак у развіцці асобы школьніка". На працягу чатырох дзён у розных акругах горада настаўнікі будуць гаварыць пра педагогіку супрацоўніцтва і сумеснага кіравання. Асноўная мэта гэтых сустрэч - аб'яднанне перадавога педагагічнага вопыту ў мэтах выхавання падрастаючага пакалення.

Класным кіраўнікам школ горада бадай што ўпершыню была прадастаўлена магчымасць азнаёміцца з вопытам работы сваіх калег, наведаць спецыялізаваную выставу метадычнай літаратуры, параўнаць падыходы і метады работы з дзецьмі ў розных адукацыйных установах.

Элітныя першыя класы будуць агульнадаступнымі

Днямі ў Маскоўскім камітэце адукацыі адбылася прэс-канферэнцыя, прысвечаная пастанове камітэта "Аб парадку прыёму дзяцей у першыя класы агульнаадукацыйных устаноў горада Масквы". Сутнасць дакумента - абавязаць школы набіраць дзяцей у першыя класы без экзаменаў. З пачаткам прыёму першакласнікаў пачне працаваць і гарадская інспекцыя, якая будзе кантраляваць "забеспячэнне правоў грамадзян на атрыманне імі пачатковай агульнай адукацыі". Задача новай структуры - сачыць за тым, каб падчас гутаркі ў школе не правяралі ўменні дзяцей чытаць, пісаць, а таксама валоданне замежнымі мовамі. Па словах начальніка ўпраўлення дашкольнай і агульнай сярэдняй адукацыі сталічнай мэрыі Вольгі Дзяржыцкай, усе дзяржаўныя школы абавязаны прымаць у першы клас усіх дзяцей і не траўміраваць псіхіку бацькоў і дзяцей складанымі тэстамі ды экзаменамі.

Пастанову, што забараняе праводзіць экзамены ў пачатковай школе, Міністэрства адукацыі выдала яшчэ ў 1998 г., аднак да гэтага часу яна выконвалася далёка не ва ўсіх школах, і перш за ўсё ў так званых элітных. Такія школы часта патрабавалі ад будучых вучняў не толькі ўмення хутка чытаць, але і пачатковага ведання адной, а то і дзвюх замежных моў. Цяпер адукацыйнае начальства сталіцы (як, дарэчы, і Санкт-Пецярбурга) вырашыла аднавіць сацыяльную справядлівасць - не прыняць дзіця ў школу можна будзе хіба па медыцынскіх паказчыках.

Новаўвядзенне ацэньваецца па-рознаму. Так, скептыкі лічаць, што могуць пагоршыцца агульны ўзровень падрыхтоўкі і маральны клімат у класах лепшых школ. Акрамя таго, рэальнасцю для гэтых устаноў стануць чэргі, спісы, рэзка ўзрасце і колькасць скаргаў з боку бацькоў у розныя інстанцыі.

Настаўнік можа давесці да галечы мэрыю Іванава

Настаўнік з расійскага горада Іванава Фелікс Паўлоўскі прад'явіў упраўленню адукацыі і адміністрацыі горада іск на суму 570 тысяч рублёў. Абапіраючыся на федэральны закон аб адукацыі, прыняты ў пачатку 90-х гадоў, згодна якому сярэдняя настаўніцкая зарплата не павінна быць ніжэй сярэдняга заробку работніка прамысловасці, ісцец падлічыў, што за ўсе гэтыя гады дзяржава завінавацілася яму 470 тысяч рублёў. Яшчэ ў 100 тысяч педагог ацаніў прычынены яму маральны ўрон.

Каменціруючы гэты факт, начальнік гарадскога фінансава-казначэйскага ўпраўлення Ігар Старкін адзначыў, што калі суд цалкам задаволіць патрабаванні Паўлоўскага і яго прыклад возьмуць на ўзбраенне іншыя настаўнікі Іванава, гарадская казна павінна будзе знайсці на выплату педагогам амаль тры з паловай мільярда рублёў. А гэта складае тры гадавыя бюджэты горада Іванава.

Уводзіцца рэлігійная адукацыя

З наступнага навучальнага года ў шэрагу сярэдніх школ Азербайджана пачынаецца вывучэнне новага прадмета - "Асновы рэлігіі". У выпадку станоўчых вынікаў эксперымент будзе распаўсюджаны і на іншыя адукацыйныя ўстановы. Як паведаміў кіраўнік Дзяржаўнага камітэта па рабоце з рэлігійнымі арганізацыямі Рафік Аліеў, зараз Дзяржкамітэт абмяркоўвае гэтае пытанне з Міністэрствам адукацыі. Па яго словах, увядзенне новай дысцыпліны - патрабаванне часу. "Калі мы не прадаставім дакладную інфармацыю аб рэлігіі маладому пакаленню, дык гэтую пустэчу запоўняць розныя секты", - зазначыў ён.

У падручніку "Асновы рэлігіі" будзе адлюстравана інфармацыя пра асноўныя сусветныя рэлігіі, але, улічваючы, што 95% насельніцтва краіны вызнаюць іслам, большая частка інфармацыі будзе прысвечана менавіта гэтай канфесіі. У прыватнасці, кніга будзе ўтрымліваць раздзелы "Іслам і культура", "Іслам і грамадства", "Іслам і чалавек", "Роля рэлігіі у грамадстве". Рафік Аліеў паведаміў таксама, што недахопу выкладчыкаў новай вучэбнай дысцыпліны не чакаецца: асновы рэлігіі будуць выкладаць выпускнікі вышэйшых навучальных устаноў, якія пройдуць неабходную падрыхтоўку.

Высокакваліфікаваныя спецыялісты - самыя запатрабаваныя

Не сакрэт, што многія нашы суайчыннікі мараць набыць вышэйшую адукацыю за мяжой, найперш у краінах Заходняй Еўропы. А як бачаць сваю будучыню самі юныя грамадзяне краін ЕС? Адказ на гэтае пытанне на прыкладзе самай буйной краіны рэгіёна - Германіі - змешчаны ў наступным матэрыяле, падрыхтаваным нямецкай кампаніяй Partner Group паводле заказу расійскага ЦМК "Парта".

Пераважная большасць маладых немцаў упэўнена, што ўзровень тэхнічнай адукацыі і поспех у кар'еры цесна звязаны адно з адным.

Згодна з данымі апытання грамадскай думкі, каля 70% юнакоў і 50% дзяўчат лічаць, што прафесійны поспех сёння залежыць ад інтэнсіўнасці заняткаў тэхнікай. Фаварытамі сярод прафесій у юнакоў Германіі зараз выступаюць камп'ютэрныя тэхналогіі і інфарматыка. У дзяўчат, нягледзячы на разуменне важнасці найноўшых тэхналогій, захоўваюцца іншыя прыярытэты - дызайн, медыцына, журналістыка.

Адной з самых складаных сфер навуковага прагназавання з'яўляецца доўгатэрміновы прагноз развіцця эканомікі і рынку працы. Тлумачыцца гэта перш за ўсё шматлікасцю ўплываў і фактараў, якія вызначаюць агульны фарватар і колькасныя параметры развіцця гэтай сферы. Адной з уплывовых арганізацый, якая рыхтуе прагноз на 10 гадоў, з'яўляецца ў ФРГ Інстытут рынку працы і развіцця прафесій. Яго прагноз на 1990-2000 гг. спраўдзіўся амаль поўнасцю, таму можна лічыць дастаткова верагоднай спрагназаваную спецыялістамі гэтай установы мадэль развіцця да 2010 г.

Згодна прагнозу, на працягу 10 гадоў (з 2000 па 2010 г.) у Германіі каля 2 мільёнаў навучэнцаў закончаць вучобу ў ВНУ. У той жа час каля 1 мільёна работнікаў з вышэйшай адукацыяй пакіне свае месцы працы з прычыны выхаду на пенсію. Гэта значыць, што каля 1 мільёна выпускнікоў здолее набыць работу па спецыяльнасці. А калі дадаць сюды рабочыя месцы, што ўтворацца ў выніку росту эканомікі, а таксама пераразмеркавання на рынку працы, дык перспектывы сённяшніх і будучых выпускнікоў падаюцца зусім неблагімі. Увогуле, тэндэнцыя павелічэння колькасці тых, хто знаходзіць работу па спецыяльнасці, характэрная для Германіі на працягу апошніх 20 гадоў. Пры гэтым попыт на высокакваліфікаваных спецыялістаў расце яшчэ больш хуткімі тэмпамі.

Згодна з даследаваннем, у 2000 г. да групы эканамічна самастойнага насельніцтва з "высокакваліфікаванай дзейнасцю" належала 7,1 млн. чалавек, што складала каля 22% ад усіх працуючых. Да 2010 года колькасць групы (уваходзяць у яе выключна спецыялісты з вышэйшай адукацыяй) павялічыцца да 8 млн. чалавек (24% усіх працуючых). Чакаемы прырост рабочых месцаў (900 тысяч) падзеліцца так: 740 тысяч у Заходняй і 160 тысяч - ва Усходняй Германіі.

Найбольшы рост (403 тысячы) рабочых месцаў чакаецца ў галіне "Арганізацыя і менеджмент", далей ідуць журналістыка і іншыя творчыя прафесіі (185,5 тысячы), кваліфікаваныя навукоўцы (ад 104 тысяч працоўных месцаў - у залежнасці ад запатрабаванняў рынку). Чацвертае і пятае месцы займаюць адпаведна спецыялісты кансультацыйных і адукацыйных відаў дзейнасці і кіраўнікі (загадчыкі аддзелаў, бюро, дырэктары прадпрыемстваў).

Галоўная выснова, якую дазваляе зрабіць даследаванне, - у развітых краінах (Германія ўзята як прыклад) на паспяховае працаўладкаванне могуць разлічваць пераважна высокакваліфікаваныя спецыялісты. Тыя, хто не мае дыплома аб вышэйшай адукацыі, будуць паступова выцясняцца з рынку працоўнай сілы.

Хатняе віртуальнае навучанне

Віртуальная школа Einstein Academy Charter School, якая абвінавачваецца ў няякаснай падрыхтоўцы 2000 студэнтаў, нягледзячы на вялікую запазычанасць і праблемы з правайдэрам, прадоўжыць сваю работу. Такое рашэнне прыняў Дэпартамент адукацыі штата Пенсільванія, які выдзеліў на падтрымку праекта 3,4 мільёна долараў.

Гэтая навучальная ўстанова прапаноўвае студэнтам хатняе навучанне па розных спецыялізаваных праграмах і нізкіх коштах. Амаль з самага пачатку рэалізацыі праекта ў школы пачаліся фінансавыя праблемы, кіраўнікі праекта так і не выканалі сваё абяцанне прадаставіць студэнтам камп'ютэры і падручнікі.

Дэпартамент адукацыі штата яшчэ ў студзені пачаў расследаванне дзейнасці школы на падставе шматлікіх скаргаў ад бацькоў студэнтаў. У сакавіку праект пазбавіўся паслуг правайдэра з-за велізарнай запазычанасці за хостынг. Настаўнікі, што працуюць у школе, не атрымлівалі заробак больш за месяц. Кіраўніцтва штата спадзяецца, што дадатковыя грашовыя ўліванні дадуць магчымасць палепшыць сітуацыю.

Камп'ютэр для невідушчых

Лепш адзін раз убачыць, чым сто разоў пачуць - гэтую вядомую прыказку цяпер будуць часта згадваць выхаванцы Міхайлаўскай спецыялізаванай школы-інтэрната для дзяцей з аслабленым зрокам, якія атрымалі ад канадскага ўрада камп'ютэрны клас асобага прызначэння. Галоўная асаблівасць яго ў тым, што навучацца азам камп'ютэрнай пісьменнасці тут могуць людзі з клінічна слабым зрокам. Нечуваная для расійскай глыбінкі падзея стала магчымай дзякуючы ініцыятыве валгаградскага аддзялення грамадскай арганізацыі інвалідаў "Надзея". Яшчэ два гады назад імі быў распрацаваны арыгінальны праект камп'ютэрызацыі навучальных устаноў, дзе б маглі займацца інваліды па зроку. Грошы на набыццё сямі найноўшых камп'ютэраў выдзелілі канадцы ў рамках дабрачыннай дапамогі расійскім дзецям з абмежаванымі магчымасцямі. На новых камп'ютэрах устаноўлены праграмы, якія дазваляюць максімальна павялічыць выяву і агучыць каманды. Гэта дазволіць міхайлаўскім школьнікам атрымаць веды ў галінах педагогікі, правазнаўства, менеджменту і камп'ютэрнага праграміравання.

Зрабіў даклад - атрымай па твары

На семінары па паліталогіі студэнт Маскоўскай медыцынскай акадэміі імя Сечанава Аляксандр Нявееў вырашыў расказаць аб праблемах таталітарызму ў сучаснай Расіі. У сваім дакладзе ён адразу адзначыў неабходнасць аднолькавай павагі да ўсіх рас і народнасцей, у той час як у краіне існуюць таталітарныя настроі. Як прыклад студэнт прывёў вядомы лозунг нацыянал-радыкалаў "ачысціць рускую прастору ад "іншародных элементаў". Дзве дзяўчыны-грузінкі, відаць, недачулі альбо не зразумелі выказванняў аднакурсніка і яго асабістага стаўлення да пытання і вырашылі правучыць "шавініста". Пасля семінара яны паклікалі чатырох сваіх землякоў, каб тыя "параілі" Аляксандру папрасіць прабачэння. Пасля "размовы" ўрачы мясцовай паліклінікі налічылі ў студэнта цэлы шэраг цялесных пашкоджанняў і вызвалілі яго ад заняткаў. Шакіраваная гэтым выпадкам маці Сашы звярнулася ў ВНУ з патрабаваннем разабрацца ў сітуацыі і пакараць вінаватых. Кіраўніцтва ж акадэміі перш за ўсё папрасіла не звяртацца ў міліцыю, а калі ўпэўнілася, што заява пададзена не будзе, стала паводзіць сябе вельмі цікава. Студэнта абвінавацілі ў падробцы медыцынскай даведкі, распальванні міжнацыянальнай варожасці, стварэнні нездаровай атмасферы ў ВНУ і г.д. Сам Аляксандр Нявееў у выніку ўсёй гэтай гісторыі думае пераводзіцца вучыцца ў іншую ВНУ.

Парада алігарха

Днямі ў Маскоўскім дзяржаўным інстытуце міжнародных адносін адбылася ўрачыстая цырымонія ўзнагароджання 200 студэнтаў з вядучых ВНУ Масквы (МАІ, МФТІ, МПДУ і іншых), якія сталі лаўрэатамі стыпендыяльнай праграмы Уладзіміра Патаніна. На працягу года кожнаму з пераможцаў будзе выплачвацца 1200 рублёў штомесяц. Адборачны конкурс быў не зусім звычайным: правяраліся не столькі веды студэнтаў, колькі іх уменне арыентавацца ў нестандартных абставінах, знаходзіць правільнае выйсце са складаных сітуацый, што былі спецыяльна распрацаваны цэлай групай педагогаў і псіхолагаў. Напрыканцы цырымоніі заснавальнік прэмій даў студэнтам наказ "не аддавацца вучобе з фанатызмам".

Барацьба за чысціню мовы

Рускую мову трэба ратаваць. Да такой высновы апошнім часам усё часцей прыходзяць не толькі навукоўцы і прафесійныя літаратары, але і дзяржаўныя дзеячы розных рангаў. Амаль усе прызнаюць, што перанасычанасць жарганізмамі, прамымі запазычаннямі і калькамі з замежных моў ператварае сучасную рускую мову ў нешта зусім не падобнае да звыклага для старэйшых пакаленняў нарматыўнага літаратурнага варыянта. Сёння косназыкасць, псаванне слоў, няправільнае выкарыстанне склонаў для многіх публічных палітыкаў стала не выключэннем, а нормай. Каб змяніць сітуацыю, створаны савет па рускай мове пры ўрадзе РФ, у Дзяржаўнай Думе рыхтуецца адпаведны законапраект, які, па словах Міністра адукацыі Уладзіміра Філіпава, прадугледжвае штрафныя санкцыі за няправільнае выкарыстанне мовы, у прыватнасці ў сродках масавай інфармацыі. Прапанавана таксама ўвесці спецыяльны экзамен па веданні мовы для дзяржаўных служачых.

Варта адзначыць, што падобная заканадаўчая практыка характэрная для цэлага шэрагу краін. Найбольш вядомы і, бадай што, найбольш жорсткі варыянт - французскі. У гэтай краіне вельмі заклапочаны чысцінёй роднай мовы, небеспадстаўна лічачы яе важнейшым элементам у справе захавання ўсёй нацыянальнай культуры. Таму штрафы за лінгвістычныя парушэнні надзвычай высокія - да 5 тысяч франкаў у год для фізічных асоб і да 25 тысяч - для юрыдычных (паводле сукупнасці парушэнняў на працягу года).

Школы будуць профільнымі

На чарговым пасяджэнні ў Міністэрстве адукацыі РФ разглядаліся пытанні стварэння сістэмы профільных школ. Прапанавана, каб ужо з 1 верасня 2003 г. школы краіны сталі профільнымі. "Профіль" павінен замяніць традыцыйны падзел сярэдніх навучальных устаноў на агульнаадукацыйныя, з паглыбленым вывучэннем прадметаў, гімназіі і ліцэі. Профільнымі плануецца зрабіць старэйшыя - 10-я і 11-я класы. Іх падзеляць па накірунках: гуманітарныя, прыродазнаўча-матэматычныя, сацыяльна-эканамічныя, інфармацыйна-тэхналагічныя. У кожным класе будзе свой набор абавязковых і факультатыўных прадметаў, але агульная колькасць вучэбных гадзін на тыдзень (34-36) не зменіцца, адбудзецца толькі пераразмеркаванне вучэбнай нагрузкі. Выкладаць у профільнай школе будуць не звычайныя настаўнікі, а педагогі, якія прайшлі спецыяльную падрыхтоўку і атрымалі пасведчанне "Педагог профільнай школы". Такія "профі" атрымаюць 15-ы разрад згодна адзінай тарыфнай сеткі (зараз для настаўнікаў вышэйшым з'яўляецца 14-ы) і вучоную ступень "Магістр педагагічных навук".

Большасць дзесяцікласнікаў у 2003 годзе пачне вучыцца па новых, профільных праграмах, але на пераходны перыяд (да 2006 года) захаваюцца і звычайныя, агульнаадукацыйныя школы. Распрацоўшчыкі праекта мяркуюць, што паглыбленае навучанне дазволіць выпускнікам профільных школ паступаць у прэстыжныя ВНУ, прытым без дапамогі дадатковых курсаў і рэпетытараў. Незразумела, праўда, што рабіць з вясковымі школамі (колькасцю каля 45 тысяч), дзе штогод набіраюць усяго адзін дзесяты клас. Тут, хутчэй за ўсё, пакуль будуць вучыць па старых праграмах. У 2006 годзе будзе ажыццёўлены пераход расійскай адукацыі на 12-гадовую сістэму навучання - дзесяць гадоў вучобы ў сярэдняй школе і два - у профільнай (па жаданні вучня). Лішні год вучобы, мяркуючы па ўсім, атрымае палова сённяшніх пяцікласнікаў і ўсе вучні пачатковай школы (цяперашнія 1- 4 класы).

Матэрыялы паласы падрыхтаваў
Уладзімір МАТУСЕВІЧ.

Падбярыце просценькі заплечнік...

Ці не стаміла вас да канца чарговага навучальнага года цяжкая, карпатлівая праца па фарміраванню ў малодшай частцы нашага грамадства прыкмет нармальнага цывілізаванага чалавека? Няпроста зарыентавацца ў моры шматлікіх методык пры пастаянным ціску адміністрацыі з аднаго боку, бацькоў – з другога, вучняў – з трэцяга і ўласнай сям'і – з чацвёртага? Хочаце параду: як дагадзіць усім і даставіць задавальненне сабе? Падбярыце просценькі заплечнік, зручныя абутак і адзенне, невялікі запас правіянту і не забудзьцеся на галоўнае – юнацкі запал, рамантыку падарожжаў і прыгод.

Памятайце: старасць – паняцце не фізічнае, не ўзроставае, а сацыяльнае, псіхалагічнае. Дастаткова прыехаць адзін раз на штогадовы рэспубліканскі турыстычны злёт у верасні, каб пабачыць, што каманда ветэранаў турызму (сярэдні ўзрост 60–65 гадоў) дае дыхту на складаных дыстанцыях моладзі. Таму малады вы педагог або настаўнік са стажам, але калі дагэтуль не далучыліся да вялікай арміі аматараў актыўнага турызму – вы проста выкрэслілі з жыцця львіную долю станоўчых эмоцый і ўражанняў. Больш за тое – вы проста ўчыняеце злачынства перад сваімі выхаванцамі. Хто яшчэ ўвядзе іх у захапляльны свет пазнання навакольнай рэчаіснасці не па падручніках, а ў сапраўднасці, наяве.

Некалькі довадаў на карысць актыўнага турызму

Па-першае, масавы самадзейны турызм – з'ява сацыяльная. Ніводзін від калектыўных узаемін не дазваляе настолькі згуртоўваць людзей. Тут не маюць значэння ўзрост, палітычныя і рэлігійныя перакананні, узровень фізічнага і інтэлектуальнага развіцця, сацыяльны статус і матэрыяльнае становішча. Узаеміны ў турысцкім асяроддзі фарміруюць у чалавеку цярпімасць да чужых звычак, ладу жыцця (калі ён, вядома, не амаральны), вучыць узаемавыручцы, дабрыні. Я ні разу не сустракаў ізгояў сярод турыстаў. Яны або не прыжываюцца, або прымаюць лад жыцця і ўзаемін, які дыктуе калектыў. Прытым адбываецца гэта не па прымусу. Чалавек, які палюбіў песні ля вогнішча, водар хвой над абрывістым берагам ракі, пачуццё пляча сябра, не захоча страціць усяго гэтага з-за сваіх амбіцый і капрызаў. У такія моманты кожны для сябе вырашае, што для яго важней – самалюбства і эгаізм або новыя сябры і новае адчуванне жыцця. Актыўны турызм – невычэрпная крыніца ўзаемін. Калі людзі разам пераадольваюць цяжкасці, калі разам адчуваюць эмацыянальны ўздым ад аднаго і таго ж – нябачная ніць звязвае і радніць іх.

Па-другое, турызм – выдатны від псіхаэмацыянальнай і фізічнай рэлаксацыі арганізма, загартоўвання і агульнага развіцця. У актыўным турызме даецца нагрузка на ўсе групы мышц чалавечага цела – гэта дазваляе трэніраваць вынослівасць і адаптагенныя ўласцівасці арганізма. Лядовых палацаў, тэнісных кортаў, стадыёнаў, спартзалаў, яхтклубаў ніколі на ўсіх не хопіць. Для турызму ўсяго гэтага не трэба – дастаткова выехаць за горад.

Па-трэцяе, актыўны турызм – эфектыўны шлях экалагічнага выхавання. Ён дапамагае дасягнуць гармоніі з прыродай праз экалогію душы. Любы турыст, асабліва той, які прайшоў складаныя катэгарыйныя маршруты, вам раскажа, як на сабе адчуў, што значыць быць часткай прыроды: не пакараць, не адваёўваць, а суіснаваць. Або ты з прыродай, або цябе няма. Гэтак жа і з чалавечай душой – або ты жывеш у адзінстве са сваім унутраным "Я", або не жывеш увогуле. Любы налёт карыслівасці, эгаізму, самалюбства знікае дзе-небудзь пад грукат лавін і каменяпадаў проста ад асуджальнага позірку таварыша. Аб'ектыўныя цяжкасці і небяспека ачышчаюць чалавека. Памятаеце, як у песні Высоцкага?..

Па-чацвёртае, цяжка пераацаніць пазнавальны бок турызму. Чалавек спрадвеку пазнае навакольны свет. Ён імкнецца спасцігнуць сутнасць рэчаў, пачаўшы даследаваць тое, што знаходзіцца ў суседняй даліне, і заканчваючы глыбінямі акіяну і космасу. Калі б усе людзі больш падарожнічалі, пазнавалі свет і народы, якія яго насяляюць, ва ўсёй разнастайнасці ўкладаў і стыляў жыцця, веравызнанняў, калі б вучыліся быць жаданымі гасцямі і гасціннымі гаспадарамі, то колькіх лакальных канфліктаў і варожасці можна было б пазбегнуць. Са старажытных часоў паважанымі і ўдалымі палітыкамі былі тыя, хто, падарожнічаючы, пранікаўся духам розных эпох і народаў, вучыўся аб'ядноўваць грамадства і кіраваць ім, улічваючы нацыянальныя асаблівасці сваіх грамадзян.

Па-пятае, актыўны турызм – не для абібокаў. Ён фарміруе актыўную жыццёвую пазіцыю. Чалавек, праяўляючы актыўнасць у турыстычным паходзе, будзе такім жа і ля станка, у навуковай лабараторыі, дзяржаўнай установе. Актыўны турызм – гэта не проста захапленне, гэта лад жыцця і падыходу да жыццёвых праблем. Не падрыхтаваў начлегу – пакутуй ад холаду, не здабыў агню, не прыгатаваў ежы – пакутуй ад голаду, не змог залячыць раны, пазбавіцца ад хваробы – пакутуй ад гангрэны. Гэта, безумоўна, крайнія выпадкі. Часцей усё не так драматычна. Але двух варыянтаў у турыстычным паходзе не бывае: толькі ты сам клапоцішся пра сябе і пра таварыша.

Можна яшчэ прадоўжыць – па-шостае, па-сёмае і г.д. Але галоўнае – трэба быць паэтам, мастаком, музыкантам, каб выказаць свае пачуцці ад таго, што бачыш, перажываеш кожнай клетачкай сваёй душы і цела, падарожнічаючы з рукзаком за плячыма, на байдарцы, веласіпедзе або з ліхтарыкам-"цыклопам" апускаючыся ў падземныя залы карставых поласцей. Пра ўсё гэта лепш раскажуць аўтарская песня, фільмы і фатаграфіі паходаў і ўзыходжанняў.

Гэтыя словы – не агітацыя за турызм. Ён быў, ёсць і будзе, набываючы ўсё новых і новых прыхільнікаў. Вядома, кожны чалавек сам робіць выбар. Але для тых, хто жадае пазбавіцца шэрасці жыцця, – некалькі парад, як ператварыць "захапленне па інтарэсах" (як прынята называць у педагагічнай практыцы) у дзейсны выхаваўчы механізм пры рабоце з дзецьмі і моладдзю.

Першым этапам для вас, калі вы ўпершыню вырашылі прыняць удзел у паходзе, будзе маленькі лікбез з самастойнымі практычнымі заняткамі. Бяром у разлік найгоршы варыянт, калі вам няма да каго звярнуцца па дапамогу і параду і вы вымушаны самі спасцігаць азы турысцкіх навыкаў.

Напачатку прыміце той факт, што нічога страшнага ў падарожжах па лясной мясцовасці няма. Усе цяжкасці і небяспека, якія падпільноўваюць вас там, аб'ектыўныя, даўно вядомыя, а значыць можна да іх падрыхтавацца і навучыцца пераадольваць. У горадзе куды больш непрадказальнай рызыкі, якая звязана з чалавечым фактарам, што, як вядома, немагчыма прадугледзець. Немагчыма прадбачыць недысцыплінаванага вадзіцеля на дарозе, істэрычныя паводзіны натоўпу, якія вядуць да гібелі і сур'ёзных траўм людзей, немагчыма ведаць загадзя хуліганскія выхадкі, трагедыі з-за свавольства дзяцей на будоўлях і іншых небяспечных аб'ектах. Таму выкарыстоўвайце любую магчымасць выравць хоць ненадоўга з горада сваіх блізкіх і падапечных.

Прыемныя клопаты

Прадумайце, складзіце загадзя маршрут і план падарожжа. Кіравацца ў выбары маршруту трэба схільнасцямі і інтарэсамі як сваімі, так і спадарожнікаў. Калі яны не супадаюць, камбінуйце. Адным – цікавы маршрут, які прадугледжвае знаёмства з гістарычнымі і прыроднымі помнікамі, мясцінамі, звязанымі з вядомымі людзьмі, фальклорнымі, этнаграфічнымі аб'ектамі; другім – багатая праграма: мерапрыемствы, гульні, збор грыбоў, ягад, прыроднага матэрыялу для вырабаў, фотазамалёўкі, песні ля вогнішча, паэтычныя чытанні на ўлонні прыроды і многае іншае. Фантазія сама падкажа вам, чым запоўніць час на маршруце і на прывале. Акрамя таго, вы маеце выдатны шанц замацаваць пройдзены або выкласці новы матэрыял па свайму прадмету незалежна ад тэмы.

Для выкладчыкаў прыродазнаўчых навук наваколле горада – наогул своеасаблівая лабараторыя. Для любой тэмы можна знайсці наглядныя дапаможнікі ў самой прыродзе і ў цікавай форме разабраць з вучнямі сутнасць некаторых працэсаў і з'яў. Выкладанне многіх тэм гісторыі, асабліва нацыянальнай, можна ўзбагаціць за кошт магчымасці паказаць у паходзе сляды пэўнага гістарычнага перыяду ў архітэктуры, месцы баёў, асаблівасці народнага побыту і промыслаў.

Пра магчымасць цікавага ўрока геаграфіі або біялогіі наогул гаварыць залішне. Вы адчуеце, наколькі прыемней бачыць зваротную сувязь з аўдыторыяй, пазбаўленай непасед і парушальнікаў дысцыпліны. Нязмушаная абстаноўка, адсутнасць адзнак робяць смялейшымі нават ціхіх троечнікаў.

Не ўздумайце пераносіць з-за парт у лес пастаянныя заўвагі і кантроль, калі дзеці не вельмі жадаюць займацца па прадмету. Пашукайце прычыну ў матэрыяле. Цікавым і карысным будзе выкладанне не канкрэтнай тэмы са школьнай праграмы, а абагульнены курс прадмета, звязаны з тым, што будзе ў вас на маршруце.

Не варта браць у паход увесь клас. Памятайце пра палітыку бізуна і перніка. Захапіце вучняў ідэяй паходу, натхніце расказамі і фатаграфіямі (не важна – сваімі, чужымі або наогул з часопісаў і праспектаў), стварыце атмасферу падрыхтоўкі да надзвычай цікавага і захапляльнага мерапрыемства. Гэта будзе нескладана. Адчуўшы жывую цікавасць і ўсеагульнае імкненне ўдзельнічаць у паходзе, паведаміце, што нехта пакуль не заслужыў права ісці з усімі... Для іх гэта будзе выдатным стымулам змяніцца да наступнага паходу. У любым выпадку абмежаванне турысцкай групы па колькасці – гэта вымушаная мера: не маючы дастатковага вопыту, у першы паход бярыце не больш як 10–12 чалавек. Абавязкова павінен быць другі дарослы ў групе. Добра, калі гэта будзе бацька аднаго з вучняў. Па-першае, вырашыцца праблема з дровамі для кастра, па-другое, вам будзе спакайней, па-трэцяе – няма лепшага спосабу выхавання, чым асабісты прыклад. Хлапчукоў не трэба будзе прымушаць удзельнічаць ва ўладкоўванні лагера, нарыхтоўцы дроваў і г.д. Дастаткова часам прысароміць каго-небудзь кволасцю і адсутнасцю мужчынскіх якасцей, не ўказваючы на гэта прама, а ўскосна – ухваляючы некага іншага.

Гультаёў у паходзе не павінна быць. Усе ўдзельнічаюць ва ўладкаванні лагера, гатаванні ежы, нарыхтоўцы дроваў. Перад паходам абавязкова трэба размеркаваць абавязкі ў групе. Растлумачце іх дзецям і даручыце падрыхтавацца да іх выканання самастойна (калі яны на гэта здатныя) або дапамажыце разабрацца кожнаму персанальна. Гэта яшчэ лепш – надасць значнасці і адказнасці за даручаныя абавязкі. На розныя "пасады" кандыдатаў лепш выбіраць галасаваннем або па асабістых жаданнях вучняў, але, суадносячы з іх магчымасцямі. Кожны павінен мець даручэнне.

Размеркаванне абавязкаў у групе

Загадчык гаспадаркі – гэта турысцкі "прапаршчык", самы важны пасля кіраўніка чалавек. Яго задача – скласці меню і раскладку прадуктаў на паход, няхай нават аднадзённы, падабраць неабходны групавы рыштунак, весці ўлік і кантроль за размеркаваннем усяго гэтага па рукзаках. Нагрузка на ўсіх павінна быць аднолькавай. У дзяўчынак – крыху меншай, у хлопчыкаў – крыху большай (але з улікам фізічных магчымасцей).

Хранаметрыст – па сутнасці сакратар групы. Ён вядзе запіс хронікі і шляху руху, адлюстроўвае на схеме маршрута і ў апісанні размяшчэнне цікавых аб'ектаў, зручных месцаў для стаянак. Гэты чалавек павінен асвоіць тапаграфічную карту, умець схематычна адлюстраваць мясцовасць і абазначыць на схеме маршрут, фіксаваць час праходжання асобных участкаў і спосабы пераадолення або абходу цяжкіх перашкод – рэк, ручаёў, балот, кар'ераў, густых зараснікаў.

Фатограф, відэаапэратар. Важнасць гэтага чалавека ўсведамляецца звычайна пасля паходу, калі ўдзельнікі арганізуюць турысцкі вечар у класе, школе. Дзіця павінна валодаць эстэтычным густам, быць рухомым, не ленавацца забегчы наперад, узабрацца на горку, каб убачыць і зняць усё у цікавым ракурсе. Безумоўна, патрэбны навыкі абыходжання з фотаапаратам, відэакамерай.

Санінструктар займаецца падборам медыцынскай аптэчкі, вывучае і асвойвае прыёмы аказання даўрачэбнай дапамогі, праводзіць медыцынскія тэсты і заносіць паказчыкі ў журнал, суправаджаючы іх тлумачэннямі. Напрыклад, замер пульса ў паходзе да пад'ёму на горку і пасля, аднаўляльнасць пульса праз 1, 2, 5 хвілін; скачок у даўжыню з месца перад пачаткам паходу, у сярэдзіне, на прывале, і ў канцы; вастрыня зроку за дзень да паходу, пасля школьных заняткаў, і ў канцы паходу; затрымка дыхання (у секундах) да паходу і ў канцы.

Летапісец-рэпарцёр адлюстроўвае ўсё, што адбываецца ў паходзе, робіць нататкі аб настроі ўдзельнікаў, каб потым узнавіць атмасферу паходу ў артыкуле, нататцы ў школьную газету, у справаздачы аб паходзе.

Метэаролаг вядзе назіранні за надвор'ем і фіксуе іх у журнале. Вызначае сутачныя ваганні тэмпературы, пачынаючы рабіць гэта яшчэ да паходу, каб зарыентаваць удзельнікаў, якія рэчы браць з сабой. Тэрмометр трэба ўзяць з сабой, гігрометр можна змайстраваць з дапамогай настаўніка фізікі або геаграфіі, барометрам (пры адсутнасці сапраўднага) можа паслужыць напалову надзьмуты паветраны шарык пры зафіксаваным з дапамогай пакаёвага барометра атмасферным ціску. Замяраючы на працягу паходу даўжыню папярочнага і падоўжнага сячэння шарыка кушнерскім сантыметрам, пасля паходу, з дапамогай настаўніка фізікі або матэматыкі, можна вылічваць змяненне ціску.

Кастравы – "праметэй", які ўмее абагрэць групу і ў дождж, і ў мароз, расклаўшы агонь з сырых дроў, забяспечыўшы дзяжурных неабходнымі для прыгатавання ежы прыладамі.

Забаўніку даручыце падрыхтаваць усё для актыўнага правядзення вольнага часу. У вас будзе шмат хвілін на прывалах – выкарыстайце іх цікава. Футбол, валейбол, бадмінтон, рухомыя гульні, конкурсы – усё гэта разнастаіць і дапаўняе турысцкі паход.

Эксперт-прыродазнаўца павінен загадзя з настаўнікамі біялогіі, малявання, працы абмеркаваць, якія прыродныя матэрыялы, гербарыі могуць спатрэбіцца на ўроках, а ў паходзе – далучыць усіх да збору ўсяго гэтага.

Гатуюць ежу ў паходзе ўсе па чарзе, але пры жаданні можна прызначыць **шэф-кухара**, даручыць яму сумесна з загадчыкам гаспадаркі прадумаць меню і з дапамогай дзяжурных прыгатаваць смачны абед і вячэру.

Размеркаваць іншыя абавязкі і даручэнні ў паходзе вам падкажуць фантазія і самі дзеці. Акрамя таго, кожнае з пералічаных даручэнняў можа быць размеркавана паміж двума-трыма ўдзельнікамі. Такім чынам, усе будуць заняты справай.

Выбар маршруту

Лепш, калі пачатковы і канцавы пункты будуць прывязаны да прыпынкаў электрычкі або апошняй станцыі аўтобуснага маршруту (у адваротным выпадку вы рызыкуеце не сесці ў аўтобус у час дачнага сезона). Для аднадзённых паходаў па Беларусі працягласць павінна быць у межах 15 км для дзяцей да 12 гадоў і 20 км для дзяцей 13–15 гадоў. Калі даўжыня маршруту акажацца большай, паход можа ператварыцца ў хуткасны забег, і вы не паспееце ні агледзець славутыя мясціны, ні пагуляць, ні паесці, ні своечасова вярнуцца дадому.

Напачатку выбірайце маршрут у густа- або сярэдненаселенай мясцовасці – гэта аблегчыць вам жыццё ў выпадку, калі вы саб'ецеся са шляху. Пажадана, каб маршрут не перасякаў ажыўленыя аўтастрады, рэкі ўброд і балоты. Пакіньце гэтыя цяжкасці і небяспеку на будучыя гады. Лягчэй рухацца і арыентавацца ў лесе, калі хадзіць не па азімуце, а па лясных дарогах і прасеках. Хаджэнне па азімуце будзе вашым наступным этапам.

Вы можаце значна аблегчыць сабе задачу, калі пашукаеце ў бібліятэцы кнігі з апісаннем папулярных турысцкіх пешых і лыжных маршрутаў. Часцей за ўсё яны 3–7-дзённыя працягласцю ад 45 да 160 км. Але вы можаце выбраць для сябе любы з участкаў у названых вышэй межах з улікам зручнасці прыезду-ад'езду.

Згаданыя ў апісанні маршрута славутыя мясціны і аб'екты шукайце ў даведніках па гісторыі, культуры, архітэктуры, прыродзе Беларусі. Даручыце ўдзельнікам зрабіць па іх паведамленні – так будзе цікавей і карысней.

Неабходны рыштунак і прылады

Першымі крокамі ў турызме будуць аднадзённыя паходы па маляўнічых кутках вашага горада, пасёлка. Для гэтага дастаткова невялікага рукзачка аб'ёмам ад 20 літраў. У яго павінны змясціцца пара запасных шкарпэтак, світэр і ветраахоўная куртка (можна – штармоўка) або толькі адна ўцепленая куртка, шапачка, калі ідзяце ў бандане, калі не – у куртцы абавязкова павінен быць капюшон. Калі носіце штаны (ветраахоўныя або джынсы), дык у рукзак пакладзіце баваўнянае або паўшарсцяное трыко. Ніякіх спецыфічных патрабаванняў да адзення няма: пазбягайце сінтэтыкі ў бялізне і сподні адзенні, усё павінна быць з натуральных або паўнатуральных тканін, вопратка не павінна замінаць рухацца, пераціскаць сасуды, шчыльна аблягаць цела.

Самым непрыемным падарункам для бацькоў пасля паходу з'яўляецца прастуда дзіцяці. Таму выконвайце нескладаныя правілы: ісці лепш у лёгкім адзенні, якое не прадзімаецца. На прывале, біваку дастаньце цёплы запас і адзеньце на разагрэтае цела. Інакш ёсць шанц прастудзіцца. Ваш пастаянны спадарожнік у Беларусі – вецер і скразнякі. Прамоклыя ногі – не самае страшнае, калі вы пастаянна рухаецеся. Сушыць абутак над кастром нельга, калі толькі ён не прызначаны для распальвання. Лепш у такой сітуацыі надзець лішнія шкарпэткі, каб абутак аблягаў нагу шчыльней і не націраў мазалёў.

Палатку браць абавязкова (яе адсутнасці дзеці не даруюць). Патрэніруйцеся яе правільна і хутка расстаўляць. Акрамя таго, яе можна выкарыстоўваць для многіх турысцкіх гульняў, складваць у яе рэчы ў выпадак дажджу. Але палатка ўсё ж больш для антуражу. Важней (з пункту гледжання практычнасці) у дрэннае надвор'е мець тэнт: поліэтыленавы, а лепш – авізентавы, перкалевы або з каландрыраванага капрону – "серабранкі". Нацягнуўшы паміж дрэвамі капронавы фал (вазьміце 25 метраў) і перакінуўшы праз яго тэнт, адцягніце ад ражкоў тэнта расцяжкі, замацуйце іх на калках або дрэвах. У вас атрымаецца двухсхільны дах, які абароніць вас ад дажджу. Акрамя таго, у кожнага ўдзельніка павінна быць поліэтыленавая накідка ад дажджу, якая свабодна накрывае яго разам з заплечнікам. Карты і схемы павінны быць схаваны ад вільгаці і бруду ў поліэтыленавыя пакеты. Адзенне ў заплечніку павінна быць таксама ў поліэтылене. Гэтак жа, як і намоклы абутак, мокрае і вільготнае адзенне нельга мяняць у час руху. Толькі ў выпадку, калі вам больш не пагражае спацець або намокнуць: на прывале, у канцы паходу.

Калі няма турысцкіх кацялкоў, іх можна змайстраваць са старых алюмініевых каструль, прасвідраваўшы (прабіўшы цвіком) па дыяметру дзве дзіркі, прасунуўшы і замацаваўшы стальны плецены дрот. Няхай хлопчыкі на ўроку працы зробяць два Y-падобныя штыры з вострым канцом са стальных прутоў дыяметрам 5–6 мм. Загнаўшы ля вогнішча два драўляныя калкі і забіўшы ў іх гэтыя штыры, вам застанецца толькі пакласці зверху перакладзіну і павесіць кацялкі. На ўроках працы можна зрабіць і S-падобныя падвесы для кацялкоў з таго ж матэрыялу дыяметрам 4–5 мм.

Каб распаліць агонь, вазьміце сухое гаручае або кавалкі плексігласа (арганічнага шкла). Папера хутка згарае і, калі дровы складзены няўдала, не распальвае агонь. Сякера, нажоўка або двухручная піла будуць не лішнімі. Але калі група складаецца з малодшых школьнікаў і сярод дарослых няма мужчыны, лепш не цягнуць лішні цяжар. Для дроў хапае сухога ламачча, а перакладзіну над вогнішчам і калкі можна замяніць нацягнутым паміж дрэвамі плеценым стальным шнуром, пад якім раскладаецца агонь і вешаюцца катлы. Спатрэбяцца вам невялікая цырата, два нажы, дошчачка для нарэзкі, чарпак, прылады для мыцця посуду. Можна, вядома, усе прадукты нарэзаць і намазаць дома, але ў паходзе з дзецьмі важны сам працэс.

Няхай удзельнікі не забудуць дома прадметы асабістай гігіены, а таксама міску, конаўку і лыжку. Акрамя таго, у залежнасці ад узросту ўдзельнікаў і іх схільнасцей, – сшытак, альбом для малявання, алоўкі, мячы, ракеткі і іншыя атрыбуты актыўнага адпачынку.

Сяргей ЗАГАДСКІ.

P.S. У наступных выпусках "Вандроўніка" чытайце пра тактыку руху ў паходзе, арганізацыю бівуакаў і прывалаў, маленькія турысцкія хітрыкі.

Аперацыя "Пешаход"

Апошнім часам у сталіцы абвастрылася сітуацыя з захаваннем бяспекі дарожнага руху, пра што сведчыць павелічэнне колькасці дарожна-транспартных здарэнняў. Асноўная частка пацярпелых – пешаходы. Так, з пачатку 2002 года ў Мінску адбылося 275 ДТЗ, у якіх загінулі 32 чалавекі і 289 параненых. Па віне пешаходаў здарылася 19 аварый са смяротнымі вынікамі, а наезды на пешаходаў склалі 73 працэнты ад агульнай колькасці ДТЗ.

Улічваючы такую сітуацыю, УДАІ ГУУС Мінгарвыканкама правяло серыю мерапрыемстваў пад назвай "Пешаход".

Паважаныя пешаходы! Ад вашых паводзін залежыць ваша бяспека. Памятайце: транспарт імгненна спыніць немагчыма!

Анатоль ЧАЛЕНКА,
старшы інспектар ДАІ
Партызанскага РУУС Мінска.

Галоўны рэдактар Аляксандр Гайдук

ЗАСНАВАЛЬНІК — МІНІСТЭРСТВА АДУКАЦЫІ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

Рэгістрацыйны нумар 197.

НАШ АДРАС:
220034, МІНСК, ВУЛІЦА ЗАХАРАВА, 42.
Тэлефоны прыёмнай рэдакцыі: 36-91-42; намеснікаў галоўнага рэдактара — 36-90-63, 36-40-63; бухгалтэрыі — 36-53-22; рэкламы — 36-53-22; аддзелаў: школ — 36-43-62; праблем выхавання — 36-43-71; інфармацыі — 36-43-71; навукі і ВНУ — 36-44-25; кіравання адукацыяй, пісьмаў і сацыяльных праблем — 36-44-25; культуры — 36-41-55.
ФАКС: 36-53-22, bng@e-mail.ru

Аўтары допісаў у рэдакцыю паведамляюць сваё прозвішча поўнасцю імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар пашпарта, дату выдачы, кім выдадзены пашпарт), асноўнае месца работы, зваротны адрас, несуць адказнасць за дакладнасць фактаў і іншай інфармацыі.

Пісьмы, рукапісы, фотаздымкі і малюнкі не рэцэнзуюцца і не вяртаюцца.

Аб'явы могуць друкавацца не толькі на дзяржаўнай, але і на замежных мовах.

Меркаванне аўтараў публікацый не абавязкова адлюстроўвае пункт гледжання рэдакцыі.

Адказны дзяжурны Вольга ДУБОЎСКАЯ.

Рэспубліканскае унітарнае прадпрыемства друкарня выдавецтва «Беларускі Дом друку», 220013, Мінск, праспект Ф.Скарыны, 79.
Аб'ём — два друкаваныя аркушы. Спосаб друку — афсетны. Фармат А2. Індэкс 63867.
М 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12. Заказ № 3186
П 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12
Падпісана да друку 22.5.2002 г. у 18.10
Тыраж 30.000 экземпляраў.